

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

**Analýza ideologických východisek vybrané politické strany
v rámci českého stranického systému – ČSSD**

Zdeněk Vršecký

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Politologie

Studijní obor Politologie

Bakalářská práce

**Analýza ideologických východisek vybrané politické strany
v rámci českého stranického systému – ČSSD**

Zdeněk Vršecký

Vedoucí práce:

PhDr. Petr Krčál, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2016

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2016

.....

Na tomto místě bych rád poděkoval mému vedoucímu bakalářské práce PhDr. Petru Krčálovi, Ph. D. za odborné rady, které mi pomáhaly při vypracování této práce, za jeho obětovaný čas a za vedení mé práce.

Dále bych rád poděkoval celé své rodině, bez jejíž podpory bych tuto práci nevypracoval. Při psaní jsem často vzpomínal na svého otce, kterému jsem slíbil, že studium dokončím.

Obsah

1. Úvod.....	6
2. Ideologie – teoretická část.....	10
2. 1. Vývoj ideologie do konce 19. století.....	10
2. 2. Vývoj ideologie od počátku 20. století do současnosti.....	12
2. 3. Dílčí shrnutí.....	15
3. Historie ČSSD.....	15
3. 1. Období 19. století.....	15
3. 2. Období 1900 – 1945	16
3. 3. Období 1946 – 1989.....	19
3. 4. Období 1989 – 2002.....	21
3. 5. Pozice ČSSD vůči KSČM – historie	23
4. Analýza programu a jeho proměna v letech 2002 – 2013	24
4. 1. Volební období 2002 – 2006.....	24
4. 2. Volební období 2006 – 2010.....	28
4. 3. Volební období 2010 – 2013.....	32
4. 4. Shrnutí ideologických pozic v období 2002 – 2013.....	36
5. ČSSD jako součást vládní koalice.....	38
6. Závěr.....	41
7. Seznam zdrojů.....	45
8. Resumé.....	49

1. Úvod

Česká strana sociálně demokratická (dále jen ČSSD) patří mezi nejstarší politické subjekty v naší zemi. Své kořeny má v 70. letech 19. století, ale její ideologie a myšlenky se začaly postupně formulovat již po roce 1848, kdy se na našem území začala veřejnost více zajímat v důsledku událostí v tomto revolučním roce o politiku a lidé z různých společenských vrstev cítili možnost svými názory ovlivnit nejen svůj život, ale především celou společnost (Balík–Hloušek 2007: 21–37). Ideologie a myšlenky dnešní ČSSD vychází především z dělnického hnutí, které se začalo organizovat v různé spolky, a hájilo zájmy této společenské vrstvy nejen na úrovni vztahů se svými zaměstnavateli, ale i vůči státu jako celku. Současná společnost má zcela jiné hodnoty, zájem o politiku je spíše negativní a lidé se více zajímají o sebe a osud naší společnosti jim je mnohdy lhostejný. V době vzniku myšlenek dnešní ČSSD byla spolupráce mezi národy v Evropě více přáním než skutečností a v době, kdy je naše země součástí Evropské unie a prošla různými mnohdy nepříjemnými mezníky ve svém vývoji, tak původní myšlenky a ideologie zrozené v polovině 19. století se nevytratily, ale jen se vždy snažily přizpůsobit dané situaci a reagovat na ni.

Ve své bakalářské práci budu zkoumat ideologii a ideová východiska ČSSD od počátku svého vzniku v 70. letech 19. století až do současnosti, proměny východisek a vývoj v reakci na důležité mezníky v našich dějinách. Stěžejním bodem pro zkoumání bude období od roku 2002 až do posledních parlamentních voleb 2013, kdy se strana stala vítězem voleb a součástí vládní koalice. Práce bude rozdělena na šest kapitol včetně úvodu a závěru. Ve druhé části se zaměřím na teoretické vymezení ideologických východisek, na které se snaží současná ČSSD navázat, abych poté v dalších bodech mohl hodnotit ideologické ukotvení strany. V době vzniku strany vznikala mnohá další uskupení a ta zcela nepochybně začala vytvářet další názorové proudy a výrazně tím ovlivnila nejen dělnická hnutí, ale hlavně postavení českého obyvatelstva v rámci Rakouska – Uherska.

Ve třetí kapitole popíši historii ČSSD a její základní ideová východiska od počátku vzniku až do roku 2002. Vývoj často poznamenaly důležité události našich dějin: pád

Rakouska – Uherska, obě světové války, únor 1948, komunistická nadvláda a hlavně sametová revoluce v listopadu roku 1989. Následné obnovení a začlenění do politického systému demokratického Československa nastartovalo její budoucnost a záleželo jen na členech strany, jak této skutečnosti dokáží využít a posunout stranu dále, hlavně pozitivně z hlediska historie.

Čtvrtá kapitola bude vycházet ze všech předchozích, jelikož hlavním bodem práce bude podrobná analýza programu a jeho proměna v letech 2002 – 2013. Jednotlivé výsledky voleb do různých orgánů legislativy jak v České republice, tak i Evropské unie výrazně ovlivnily postavení strany, měly vliv na analýzu toho, zda původní ideologii posunout někam jinam a jakým směrem. V českém stranickém systému měla ČSSD vždy nějaké místo, hrála nějakou roli a hledat odpovědi na tyto otázky bude nedílnou součástí této kapitoly.

Pátá kapitola bude hledat odpovědi na to, zda se ČSSD po parlamentních volbách v roce 2013 jako vítězná a vládnoucí strana drží svého programu. Důležitější je však to, zda tato strana stále vychází ze své původní ideologie. Součástí vládní koalice jsou ještě další dva politické subjekty s odlišnými názory a vytvoření průsečíku společného vládního prohlášení přineslo i určité odchýlení od původního politického programu a prosazované ideologie. Programy všech vládnoucích stran se v mnohém shodují, ale různé názory na jednotlivé aktuálně řešené problémy se často liší a najít shodu znamená kompromis i z programového hlediska. Jaká je odchylka ČSSD od ideových východisek v současnosti a jak je ovlivňuje současný předseda strany, to bude hlavním bodem této kapitoly.

V závěru práce zrekapituluji a zhodnotím ty nejdůležitější poznatky a odpovím na otázky týkající se ideologických východisek ČSSD, které jsem si kladl během jednotlivých kapitol celé práce.

Téma celé bakalářské práce je zaměřeno na ideologii ČSSD a její proměnu v reakci nejen na důležité mezníky před rokem 1989, ale především na volby¹ od roku 2002, kdy se strana stala součástí křehké vládní koalice a nový předseda Vladimír Špidla a jeho nově vytvořená vláda opírající se ve sněmovně pouze o 101 hlasů nezaručovala pro vládu stabilitu a spíš se očekávalo, jak dlouho bude fungovat. Zároveň končila éra dlouholetého předsedy strany Miloše Zemana, ale i jeho vlády umožněné jen díky opoziční smlouvě s ODS (ČSSD 2016).

Jak Miloš Zeman, tak i Vladimír Špidla byli předsedové ČSSD i vlády České republiky a jen těžko bychom hledali mezi oběma nějaké podobnosti. Miloš Zeman byl zvolen předsedou strany v době, kdy její preference byly kolem 6 % a dokázal ve volbách v roce 1996 a 1998 vrátit stranu na vrchol popularity. Byl to člověk, který dokázal stranu sjednotit a jeho názory představovaly i hlavní postoje ČSSD. Nikdy nebyl nakloněn koalicím, které by se opíraly o těsnou podporu v Poslanecké sněmovně, ale naopak byl příznivcem menšinových vlád. V roce 1998 ji vytvořil a v roce 2002 doporučil i Vladimíru Špidlovi. Byl i více nakloněn spolupráci s KSČM. (Pehe 2005: 104–108).

Vladimír Špidla přebíral stranu v dubnu roku 2001 v lepší pozici než Miloš Zeman v roce 1993 a vrcholu za jeho působení dosáhla po vítězných volbách v roce 2002, ale na konci jeho předsednictví v roce 2004 se dostala opět na dno po prohraných volbách do Evropského parlamentu. Vladimír Špidla nebyl příznivcem menšinových vlád a podporoval koaliční vládu se zcela ideologicky odlišnou Uníí svobody. Jednoznačně se vymezil proti spolupráci s KSČM. Jeho názory nikdy nebyly dominantní, nedokázal být tou ikonou a osobností sociální demokracie jako byl ve své době Miloš Zeman. Byl to slabý předseda, který nedokázal nikdy být tím vůdcem jako jeho předchůdce (Pehe 2005: 156–180).

¹ Parlamentní volby 2002 – 2013, krátce budou zmíněny i volby do Evropského parlamentu, Senátu a krajských zastupitelstev v tomto období.

Práce je zajímavá v tom, že ukazuje pohled na ideologii, její proměnu a poskytuje ostatním názory na tuto politickou stranu. Hlavním cílem předkládané bakalářské práce je interpretace ideologických východisek ČSSD v historickém kontextu a v souladu s takto stanoveným cílem jsem si stanovil několik dílčích výzkumných otázek:

- 1) Jak se proměnila ideologie strany od počátku vzniku do současnosti
- 2) Jak ovlivnily volby v letech 2002 – 2013 program strany
- 3) Jaké pozice zaujímá současná ČSSD v rámci stranického systému

Srovnávat metodologicky něco, co bylo poprvé myšlenkově a ideologicky uchopeno především ve druhé polovině 19. století ve zcela jiných podmínkách, než je tomu dnes, nám dává mnoho různých možností a pohledů v současné době uchopit toto srovnání. Žijeme v době, kdy politika znamená spíše negativní slovo a většina lidí se o ni ani nezajímá a je jim lhostejná. Mnoho autorů a publicistů píšících o politice nám také přináší různé pohledy na stejné politické strany a procesy (srov. Fiala–Strmiska 2009) a je jen na nás, jak jejich myšlenky a názory uchopíme a jaký vlastní názor si na ně uděláme. V bakalářské práci jsem čerpal hlavně z odborné literatury zabývající se problematikou ČSSD. Velmi přínosné byly i jednotlivé názory vyjádřené v knihách např. předsedů této politické strany, politiků zastupujících tuto stranu v různých patrech politiky a také i názory novinářů píšících o ČSSD. Oficiální internetová stránka ČSSD² byla také zajímavým zdrojem informací hlavně v tom, že jsem si udělal názor na politiku strany a její historii pohledem lidí, kteří ať již byli pozitivně nebo i negativně součástí její historie. Ústně sdělené informace od současných politiků ČSSD mi pomohly se orientovat nejen v současné ideologii strany, ale i jak se její program např. přizpůsobuje koaličním partnerům.

² viz. <http://www.cssd.cz/>; ověřeno ke dni 24. 03. 2016.

2. Ideologie – teoretická část

2. 1. Vývoj ideologie do konce 19. století

Ideologie je zcela nepochybně nejdůležitějším hodnotícím faktorem k uchopení jakékoliv politické strany v rámci nějakého politického systému. ČSSD je v širokém pojetí veřejnosti u nás vnímána jako levicová politická strana, ale je tomu skutečně tak? Současná ČSSD se zaměřuje na široké spektrum voličů a snaží se oslovit především střední a nižší socioekonomickou společenskou vrstvu. Na vládní úrovni spolupracuje s dalšími dvěma spíše středovými stranami a kritika pravicové opozice je samozřejmou součástí její politiky. To jsou všeobecná hodnotící kritéria její současné politiky.

Původní ideologie současné ČSSD má své kořeny v počátku 19. století, kdy společnost na našem území začala více vnímat dění ve svém okolí a nebylo jí to lhostejné. Začaly se vytvářet první dělnické spolky chránící dělníky před buržoazií, především německou, jelikož většina podniků na našem území byla v rukou německých majitelů. V Rakousku – Uhersku měl tehdy převahu německý kapitál a dá se říci, že mnohé názory dělníků pocházejí z německé společnosti a jejich hlavním cílem byla samostatnost dělnické třídy, hodnota člověka a dobrá životní úroveň. Velký vliv na tehdejší myšlení měl německý filozof Ferdinand Lassale. Jeho myšlenky zastávající se dělníků byly pro společnost impulsem k jejich přenesení do reálné podoby. Velmi ostře poukazyval na zakládání různých dělnických spolků, které měly dodat této společenské vrstvě sílu a jednotu. V českém prostředí tyto myšlenky prosazoval pozdější zakladatel sociálně demokratické strany Josef Boleslav Pecka. Nelze ale říci, že jeho názory se ve větším rozsahu ujaly, jelikož česká společnost nebyla jednoznačně nakloněna myšlenkám přeneseným z Německa, ale nějaký ucelený vlastní názor zde neexistoval (Prokš 1999: 13–20).

Ve druhé polovině 19. století mnohé společnosti ovlivnil další německý směr marxismus, jehož cílem mělo být dosažení vítězství nad buržoazií a nastolení socialismu. Marx definuje třídní spory jako neustále se zvětšující a vedoucí k revoluci,

kteřá změně způsob výroby ve společenské základně. Dle Marxe je třeba zamezit snižování mezd a zhorčujícím se pracovním podmínkám (Levine 2003: 3–33). V českém prostředí se o šíření marxismu zasloužili další budoucí zakladatel sociálně demokratické strany Ladislav Zápotočký a Karel Kautský, který u nás vydával marxistická díla a šířil tak mezi společnostmi názory a ideologii Karla Marxe (Prokš 1999: 22–23).

Abych mohl dále sledovat proměnu ideologie sociální demokracie, v této části práce jsem k definici socialismu použil knihu Politické ideologie od britského politologa Andrewa Heywooda. Socialismus byl dle jeho názoru reakcí především na stále silnější pozici kapitalismu a špatné sociální podmínky. Jelikož dělnická třída byla ve většině oproti buržoazii, myšlenky Karla Marxe se brzy velmi rychle rozšířily do celé společnosti a silně ji začaly ovlivňovat. Ideologie socialismu charakterizuje člověka jako součást společnosti. Zde lze sledovat zásadní rozdíl mezi kapitalismem, který naopak vidí jedince jako základ společnosti a tvrdí, že čím více člověk pracuje, tím má možnost vyšších výdělků. To socialismus zcela odmítá a vidí v tom nástroje buržoazie, jak vykořisťovat dělnickou třídu. Jak uvádí Heywood ve své knize, socialismus dle Marxe vidí proletariát a buržoazii jako dvě nesmiřitelné společenské třídy a proletariát musí zvítězit nad buržoazií pouze revolucí a vytvořit tak beztřídní společnost (Heywood 1994 : 91–99).

Spojitosť mezi ideologií sociální demokracie a marxismu nelze dle Heywooda vidět v nějakém násilném revolučním svržení kapitalismu a vytvoření beztřídní společnosti, ale v postupném sblížování a vyrovnávání se nejen obou těchto společenských tříd, ale především ve vytváření rovnosti ve společnosti. Definice společenské třídy podle sociální demokracie je chápána nikoliv dle majetnosti, ale dle společenského postavení. Zde je vidět další rozdíl oproti původním myšlenkám Karla Marxe. Jednoznačně patrné jsou rozdíly se zcela odlišnými ideologickými směry – jako jsou konzervatismus a liberalismus. Ideologie sociální demokracie se jednoznačně vymezila proti tzv. revolučnímu socialismu a přiklonila se k tzv. demokratickému socialismu. Tento směr vidí budoucnost dělnické třídy jako rovnou součást

společnosti, neusiluje o svržení kapitalismu násilnou formou a vidí např. parlamentarismus jako vhodný prostředek k naplnění této ideologie (Heywood 1994: 92–124).

Až do osmdesátých let 19. století se sociálně demokratická ideologie upínala na marxismus a názory Ferdinanda Lassala, ve kterých lze pozorovat podobné myšlenky. Jednotným názorem obou směrů byla práva dělníků za lepší podmínky a toho se mělo docílit v rámci zákona a nikoliv násilím. Do povědomí veřejnosti se dostává otázka volebního práva a parlamentní strany nabývají společenského významu (Padgett–Paterson: 2–6).

Můžeme mluvit o prvním náznaku parlamentarismu jako systému v Rakousku – Uhersku. Na konci roku 1888 se konal v Hainfeldu sjezd všech sociálně demokratických stran v Rakousku a hlavní ideologií se stal marxismus. Ideologie tohoto směru byla postavena na boji za práva dělnické třídy i za cenu revoluce. V české společnosti nebyla tato ideologie zcela přijímána a začaly se ke konci 19. století objevovat názory na seburčení českého národa v rámci Rakouska – Uherska. Odklon od marxismu v rámci ideologie sociálně demokratické strany v českých zemích byl silně ovlivněn názory společnosti na fungování a funkci parlamentu jako demokratické možnosti posílení dělnické třídy a získání podílu na moci. Vyjádření názoru společnosti ve volbách bylo upřednostňováno před násilným revolučním řešením (Prokš 1999: 25–29).

2. 2. Vývoj ideologie od počátku 20. století do současnosti

Od počátku 20. století se sociálně demokratická strana začala odklánět od německých ideologií tzv. lassalismu a marxismu a začala hledat vlastní ideologii vycházející z názorů a myšlenek české společnosti. S příchodem vzdělaných lidí, kterými byli např. Pecka, Šmeral, Hybeš a mnozí další, se dělnická třída snažila oddělit od té původně německé a novým směrem byl český revizionismus založený na kritice marxismu. Jedním z revizionistů byl i T. G. Masaryk hlásající kritiku marxismu. Do sociální demokracie vnesl nové vize a tehdejší dva odlišné názorové proudy marxismus a revizionismus přinesly velký názorový rozkol na budoucí ideologii

sociálně demokratického hnutí. Marxistické křídlo se vymezilo vůči revizionismu a v roce 1921 založilo KSČ v čele s Bohumírem Šmeralem. Druhý demokratický proud se začal odklánět od marxismu a v roce 1930 vznikl v rámci sociální demokracie tzv. Stivínův program. Jeho hlavní body byly: odmítání revoluce jako prostředku k dosažení společenské změny, demokracie a samostatnost Československa, větší podíl zaměstnanců na řízení podniků a především demokratické debaty v rámci celé sociálně demokratické strany. Byly zde i určité náznaky se sblížením s buržoazními stranami, ale bylo to spíše v rámci debat o budoucnosti celého politického systému. Zájmy dělnické třídy a jistoty pro ni byly tou nejvyšší prioritou sociální demokracie (Polášek 2013: 225–227).

Do začátku druhé světové války se ideologie nijak výrazně nezměnila a první velký zlom v ideologii nastal po roce 1945, kdy se na dělnickou třídu začala jednoznačně orientovat KSČ a sociální demokracie musela začít cílit na jinou skupinu voličů a musela tudíž i zásadně změnit svůj program. Novou ideologií bylo zestátnění důležitých průmyslových odvětví, ale to bylo důrazněji prosazováno KSČ a sociální demokracie i zde začala ztrácet voliče. Začala se více upínat k nedělnickým voličům, především k menším podnikatelům a živnostníkům a prioritou se stal hospodářský růst. Měla to být cesta k postupnému srovnání společenských vrstev. To bylo naprosto neslučitelné s ideologií KSČ, která dokázala pohltnout většinu společnosti a nakonec donutila sociální demokracii ke sloučení a tím jakékoliv naděje na další působení v totalitní společnosti byly pro sociální demokraty nemožné a její ideologie zcela v komunistickém Československu zanikla (Hrubec–Bárta 2006: 65–69).

Exilová ideologie byla založena na velké kritice politických poměrů v Československu. Socialismus byl vnímán sociálními demokraty ve zcela jiném názorovém proudu. Důraz kladli na původní dělnické hnutí, které vycházelo z politické svobody a demokracie založené na parlamentní demokracii a síle, kterou lze jen díky ovládnutí těchto institucí dosáhnout. Byly mnohé pokusy o ovlivnění dění v naší společnosti, jako např. Pražské jaro, ale ty byly vždy umlčeny a nenabraly většího společenského významu. Tento směr a ideologie se nezměnily po celou dobu

působení v exilu a velký obrat v ideologii nastal až se změnu režimu v roce 1989 (Hrubec–Bárta 2006: 149–157).

Po velkých změnách na naší politické scéně se sociální demokracie přihlásila ke svým původním myšlenkám hájit dělníky a malé podnikatele. Je třeba zde podotknout, že původní ideologie zaměřená na ochranu dělníků před buržoazií byla ve zcela jiných podmínkách, kdy naše země byla součástí Rakouska – Uherska a dělnické hnutí bylo v počátcích svého vývoje, než tomu bylo po roce 1989, kdy se nastavovaly veškeré demokratické procesy. To vedlo k tomu, že se sociální demokracie musela přizpůsobit potřebám společnosti a hledala další priority ve svém programu, aby dosáhla volebního úspěchu v prvních demokratických volbách v roce 1990. Zaměřila se na svobodu podnikání a velkým tématem se stala privatizace, kde sociální demokracie prosazovala spoluvlastnictví podniků zaměstnanci a nikoliv pouze převedení na nové majitele s tím, že se bude v trochu jiné podobě opakovat vykořisťování zaměstnanců majiteli společností. Původní myšlenka socialismu, který bude regulován, se v sociální demokracii zcela neuchytila a strana se vlastně přiklonila k určité formě kapitalismu, kdy plně začala podporovat tržní ekonomiku, na kterou nebyla naše společnost dostatečně připravena (Hrubec–Bárta 2006: 176–178).

Až do současnosti se sociální demokracie snažila svojí ideologií oslovit především střední třídu společnosti. Spravedlivá společnost, kde demokracie ve všech směrech je tím nejdůležitějším pojítkem, se stala na dlouhou dobu hlavní současnou ideologií strany, která je chápána širokou veřejností jako levicová. Jak jsem zmínil v úvodu této kapitoly, o levicové politice sociální demokracie můžeme jistě pochybovat, ale hájení zájmu dělnické třídy po celou dobu existence a dnes především střední třídy před konzervativní politikou mnohých pravicových stran lze takto pochopit. Od počátku vzniku dělnických hnutí v rakouském soustátí, později i české sociální demokracie se ideologie vycházející z lassalismu a marxismu dokázala vypořádat s různými společenskými změnami v poměrně širokém časovém rozmezí.

2. 3. Dílčí shrnutí

Srovnávat původní ideologii dělnického hnutí v Rakousku – Uhersku před více než 200 lety se současnou politikou ČSSD lze obtížně. Současná ČSSD deklaruje, že hájí především střední a nižší třídu a snaží se společnost spojovat, ale navázat na původní ideologii v současných podmínkách lze velmi obtížně a musí se přizpůsobit aktuálním potřebám společnosti nejen v naší zemi, ale i v zahraničí a do jaké míry si zachová původní myšlenky a hodnoty závisí jen na straně samotné a jestli se jí to daří, to musí zhodnotit pouze voliči při volbách (ČSSD 2016).

Jestli je současná ideologie ČSSD levicová, nelze jednoznačně říci, jelikož nejen v minulosti dokázala vládnout i za podpory své tehdejší největší opoziční a programově zcela odlišné strany ODS, ale i v současné době tvoří koalice především na komunální úrovni s mnohými konzervativními pravicovými stranami, kde bychom programový průnik hledali velmi těžko. Naopak např. uchopení ideologie socialismu dle Heywooda poukazuje na historické propojení myšlenek původně sociálně demokratického hnutí a dnešní sociální demokracie. Dle mého názoru jsou mnohé prvky ideologie socialismu shodné se současnou ideologií ČSSD a na základě toho, se mohu domnívat, že současná ČSSD je spíše stranou levicovou.

3. Historie ČSSD

3. 1. Období 19. století

Historie českého dělnického hnutí sahá do první poloviny 19. století, kdy dělníci začali formulovat své požadavky a představy o postavení v rámci společnosti. Organizovanost dělníků v různé spolky vyústila v roce 1868 založením svépomocného družstva Oul vedeného Františkem Ladislavem Chlebodárem. Podporu družstvu vyjádřili i tehdejší výrazní představitelé vzdělanosti František Palacký a František Rieger. V roce 1872 začaly vycházet Dělnické listy, ve kterých měl velký vliv Josef Boleslav Pecka prosazující sociálně demokratické myšlenky na podporu dělnictva a vytvoření samostatné dělnické strany hájící zájmy této třídy ještě v rámci soustátí Rakouska – Uherska. Byl zde také patrný požadavek na české státoprávní požadavky,

ale nebyl ještě tak důležitý jako emancipace dělnictva. V roce 1874 celorakouský sjezd sociálních demokratů v Neudörflu prohlásil Dělnické listy za český tiskový orgán a díky této skutečnosti o čtyři roky později 7. dubna 1878 byla ustanovena Sociálně – demokratická strana československá v Rakousku na sjezdu v Břevnově a byly tím položeny ideové základy sociální demokracie na našem území. Původní program vycházel z německé a rakouské sociální demokracie (Historie ČSSD 2016).

Založení této strany se nesetkalo s pozitivní reakcí monarchie a na většinu členů byl uspořádán doslova hon. Nastalo zatýkání a politické persekuce a to mělo za následek rozdělení na radikály a umírněné. Koncem 80. let 19. století se situace uklidnila a celorakouský sjezd sociálních demokratů v Hainfeldu opět sjednotil oba proudy a vládě bylo jasné, že pronásledováním a dalšími zastrahujícími prostředky nic nezmůže, protože dělnická třída byla natolik silná, že by jakékoliv další kroky vlády mohly vyvolat ve společnosti velkou nestabilitu. V roce 1889 byla v Paříži založena internacionála sdružující nejen dělnické spolky, ale hlavně dělnické politické strany. Vedení české sociální demokracie hájící zájmy české dělnické třídy si bylo vědomo toho, že dělníci mohou zlepšit stav tehdejšího hospodářství a proto začalo hledat kompromisy s buržoazií, jelikož obě skupiny z toho mohly pouze získat (Hrubec–Bárta 2006: 39–42).

První volby do říšské rady, kterých se čeští sociální demokraté zúčastnili, se konaly v roce 1897 a otevíralo jim to cestu na půdu celorakouského parlamentu k prosazování své ideologie v rámci Rakouska – Uherska. Zvoleno bylo ale pouhých 5 zástupců v říšské radě a to nebyl uspokojivý výsledek. Projev pronesený zástupcem české sociální demokracie Josefem Steinerem na půdě říšské rady vyvolal v české společnosti velké nepokoje. Důvodem bylo neprojevení českého vlastenectví a bylo to chápáno jako zrada, která později vyvolala velkou nenávist vůči sociálním demokratům.

3. 2. Období 1900 – 1945

Další volby konané v roce 1901 potvrdily úpadek sociálních demokratů. Ti získali pouhé 3 mandáty a tím byl potvrzen rozkol v dělnickém hnutí na našem území. V roce

1905 nastal velký boj za všeobecné volební právo v Rakousku – Uhersku a sociální demokraté byli v této věci velmi zainteresováni. Vztahy mezi oběma rivaly – sociální demokracií a národními socialisty se zlepšovaly, jelikož jejich ideologie si byly blízké a toto bylo téma, které je spojovalo. Volby v roce 1907 přinesly velký úspěch nejen české, ale i celorakouské sociální demokracii a velkou zásluhu na tom mělo právě prosazení a podpora volebního práva (Volf 1947: 171–190).

Velmi důležitý byl rok 1910, kdy se sociální demokraté na našem území stavěli za vznik odborové centrály, ale opět byl velký tlak ze strany celorakouské sociální demokracie, která v roce 1911 založila Českou stranu sociálně demokratickou v Rakousku, kterou čeští sociální demokraté zcela odmítli a naznačili, že prioritou jsou české národní zájmy a podpora dělnického hnutí na našem území (Hrubec–Bárta 2006: 44–45).

Během první světové války v sociální demokracii sílil vliv Bohumila Šmerala. Ten ale podporoval zachování soustátí a to jak se později ukázalo, nebyl správný směr. Vytvořila se opozice v čele s Modráčkem, Habrmanem a Soukupem a ta převzala v roce 1917 vedení. Jejím hlavním cílem bylo odpoutání se od monarchie a hájení českých zájmů. Jakmile se vedení sociální demokracie dozvědělo o kapitulaci Rakouska – Uherska, byl František Soukup jedním z hlavních organizátorů revoluce v Praze. Následně vznikem samostatné československé republiky byl naplněn základní programový cíl české sociální demokracie, která od prosince roku 1918 nesla název Československá sociálně demokratická strana dělnická a byla nedílnou součástí první vlády samostatné republiky a její programové cíle byly: vyvlastnění dolů a velkých podniků, úprava sociálního a zdravotního pojištění a boj proti lichvě. Hlavním bodem programu byla podpora dělnické třídy a hájení jejích zájmů. (Historie ČSSD 2016).

Vstup do první vlády přinesl do sociální demokracie rozkol. Hlavními ideologickými argumenty bylo kladení důrazu na ochranu a hájení zájmů dělnické třídy a mnozí členové se začali domnívat, že se od této ideologie strana odklonila, jelikož byla v koalici se stranami, které hájily naopak zájmy buržoazie. Ta se opírala o tvrzení, že po válce je hospodářství zcela zničené a socializace nepřinese oživení. Mnoho

sociálních demokratů mělo pro tento názor pochopení a stejný názor měl i prezident Masaryk. Naopak druhé křídlo v čele s Bohumírem Šmeralem silně podporovalo socialismus. To vedlo k odtržení tohoto proudu od sociální demokracie a vytvoření KSČ. Tento krok znamenal pro sociální demokracii velkou opozici pro budoucnost, ale byl vnímán velmi pozitivně v tom smyslu, že odborové organizace hájící zájmy dělnické třídy zůstaly i nadále nakloněny sociální demokracii (Hrubec–Bárta 2006: 48–50).

Ve volbách v roce 1925 zvítězili agráři, ale druhá KSČ tímto výsledkem potvrdila vedoucí postavení u dělnické třídy. Sociální demokracie dopadla špatně a získala pouze 8,9 % hlasů. Po tomto výsledku byl do čela strany zvolen Antonín Hampl a měl jednoznačný cíl stranu sjednotit a vrátit ji tam, kde byla v roce 1918. I když sociální demokracie byla součástí koalice, nedařilo se jí prosazovat své postoje a v roce 1926 již nebyla součástí vlády. Reakce nejen dělnické třídy, ale většiny společnosti byly silné a vyústily v demonstrace. V roce 1929 se konaly další volby a v nich sociální demokracie posílila a získala 13 % hlasů. Byl patrný pokles KSČ a to bylo pro českou sociální demokracii signálem, že se vydala správnou cestou (Balík–Hloušek 2003: 55–56).

V roce 1930 se konal sjezd sociálních demokratů a ten přijal tzv. Stivínův program, jehož hlavní body jsem popsal ve druhé části mé práce a který definitivně určil směr, jímž se sociální demokracie vydala. Jednoznačně se vymezila proti KSČ, odmítla revoluci jako nástroj k řešení problémů, podporovala marxismus a stala se reformní socialistickou stranou (Tomeš 2013: 15–16).

Nástup fašismu v Německu a světová hospodářská krize se také výrazně podílely na postojích a názorech české sociální demokracie. Mnoho německých sociálních demokratů muselo odejít z Německa kvůli politice Adolfa Hitlera a těm čeští sociální demokraté poskytovali pomoc ve spolupráci s politikou prezidenta Beneše (Historie ČSSD 2016).

V Německu sílil nacismus a měl velký dopad na osud naší republiky. Po podepsání mnichovské dohody v roce 1938 se sociální demokraté snažili vzdorovat postupu

nacismu a hájili zájmy a hodnoty českého národa. Strana vystoupila z dělnické internacionály a reorganizovala se do nově založené jednotné levicové strany – Národní strany práce, jejíž hlavním cílem bylo vzdorovat nacismu a podílet se na zachování národní identity. Po vypuknutí druhé světové války sociální demokraté působili v zahraničním odboji a byli členy exilové vlády (Hrubec–Bárta 2006: 63–67).

3. 3. Období 1946 – 1989

Po skončení druhé světové války nastala pro sociální demokracii pozitivní doba, protože prvním předsedou poválečné vlády byl jmenován její člen Zdeněk Fierlinger. Další dva ministři měli být dobrým znamením v prosazování ideologie sociální demokracie založené na socialismu a zásadním bodem jej programu bylo znárodnění průmyslu. Cílem mělo být jeho prosazování a oporu tato ideologie měla i mezi dalšími levicovými subjekty ve vládě, které se již v červnu roku 1945 spojily pod jednotným názvem Socialistický blok. V říjnu 1945 se konal v Praze manifestační sjezd sociální demokracie, kde byla strana obnovena pod názvem Československá sociálně demokratická strana. Předsedou strany byl zvolen Zdeněk Fierlinger a strana se pod jeho vedením posunula více doleva. Podporoval spolupráci s KSČ, cílem mělo být budování socialismu a odstranění kapitalismu (Pernes 2006: 25–30).

Pro další směřování obnovené sociální demokracie a celé poválečné republiky byly volby v roce 1946. Jednoznačným vítězem se stala KSČ se ziskem 40, 2% hlasů a naopak zcela poražení byli sociální demokraté se ziskem 15, 5% hlasů (Balík–Hloušek 2003: 124–125).

Bylo to velké zklamání a ihned se v rámci sociální demokracie začaly hledat důvody, proč strana obdržela tak málo hlasů. Možné příčiny lze hledat v úzké spolupráci právě s KSČ a jednoznačně se vedení shodlo na tom, že jakákoliv další velká spolupráce s touto stranou musí skončit a nesmí se jí strana podřídit a nechat si vnutit veškeré její požadavky. V červenci vznikla vláda vedená Klementem Gottwaldem a sociální demokraté se přes výše popsané vymezení stali součástí této vlády, dokonce Zdeněk Fierlinger byl místopředsedou této vlády. Zajímavé bylo, že to byli právě sociální demokraté, kteří tvořili v parlamentu jen těsnou většinu, a komunisté si toho byli

patříčně vědomi a podporovali Fierlingera a jeho levicovou ideologii v rámci sociální demokracie. V roce 1947 se i přes odpor části sociální demokracie proud vedený Fierlingerem přiblížil ideologii KSČ, když uzavřeli s KSČ dohodu o cestě k socialismu. To vyvolalo ve straně velkou krizi a na sjezdu v listopadu roku 1947 Fierlinger neobhájil post předsedy a místo něj byl zvolen Bohumil Laušman. Strana se pod jeho vedením posunula více doprava a vymezila se jasně proti další spolupráci s KSČ. Přesto zůstala strana součástí vlády, ale začaly se objevovat trhliny ve spolupráci. Dělnická třída a odbory měly velkou oporu v KSČ a sociální demokracie v této oblasti velmi ztratila podporu. V sociální demokracii pokračovalo vnitřní pnutí mezi Laušmanem a Fierlingerem o to, zda nadále setrvat ve vládě či nikoliv. Velká vládní krize nastala polovinou února 1948, kdy 12 ministrů podalo demisi, ale sociálně demokratičtí ministři tak neučinili a potvrdili tímto krokem spolupráci s KSČ (Pernes 2006: 29–33).

Tento krok předsedy strany Laušmana nasměroval sociální demokraty do pozice spoluodpovědnosti za další vývoj v republice. Pokračovaly i nadále velké neshody uvnitř strany a frakce vedená Fierlingerem získávala na síle a zcela se zbavila svých oponentů vyloučením ze strany. V červnu roku 1948 vedení strany i přes odpor většiny členů rozhodlo o spojení s KSČ a tím byla na dlouho uzavřena její krátká poválečná éra na území naší republiky (Tomeš 2013: 18–19).

Sociální demokracie po komunistickém převratu v Československu začala působit v exilu v Londýně. Exilový ÚVV byl vytvořen z členů, kteří odmítli sloučení s KSČ. Exilová sociální demokracie neměla možnost více ovlivňovat společenské dění v Československu a první náznaky přišly až s rokem 1968, kdy se někteří sociální demokraté pokusili obnovit její činnost a poukazovali na násilné spojení s KSČ v roce 1948. Byl ustanoven přípravný výbor a ten zahájil jednání se zástupci KSČ. Po sovětské invazi ale byla veškerá jednání přerušena a proces znovuoobnovení byl tímto ukončen (Historie ČSSD 2016).

Po roce 1969 ještě více sociálních demokratů emigrovalo a začalo působit v exilu. Vedení exilové sociální demokracie i nadále podporovalo myšlenky socialismu, ale

v podobě, které původně vychází z její ideologie a ne v podobě, ve které byly praktikovány v komunistickém Československu. Další významné body exilového programu byly: informování světa o utlačování československého obyvatelstva, podpora demokratických hnutí v Československu a analýza příčiny uchopení moci komunistů. Myšlenky sociální demokracie v Československu šířily dvě nezávislé skupiny vedené Rudolfem Battěkem a Slavomírem Klabanem. Obě byly ve spojení s exilovým vedením a až do roku 1989 byly velmi důležitou součástí domácí ilegální politické scény (Hrubec–Bárta 2006: 115–132).

3. 4. Období 1989 – 2002³

Po sametové revoluci v listopadu roku 1989 bylo hlavním cílem pro ČSSD její obnovení. Této role se ujal Slavomír Klaban a se svým přípravným výborem řídil stranu až do řádného sjezdu konaného v březnu roku 1990 v Praze – Břevnově. Velmi důležitou roli sehrál také Jiří Horák, který zastával názor, aby ve volbách ČSSD kandidovala samostatně a oslovila tak voliče nepodporující tehdy dominantní Občanské fórum, ale právě obnovenou ČSSD. Dalším představitelem opírajícím se o exilové vedení napojené na Karla Hrubého byl disident Rudolf Battěk. Ten měl s ČSSD naprosto odlišné plány než Jiří Horák a ve volbách chtěl kandidovat jako součást OF. Při následné volbě předsedy strany na sjezdu proti sobě kandidovali Jiří Horák a Rudolf Battěk. Předsedou byl zvolen Jiří Horák, místopředsedou Rudolf Battěk, a to nebylo zrovna pro stranu to nejlepší řešení, jelikož každý chtěl úplně něco jiného. V prvních svobodných volbách v roce 1990 samostatná ČSSD reprezentovaná Jiřím Horákem zcela propadla a nedostala se jak do Federálního shromáždění, tak i do České národní rady. Křídlo Rudolfa Battěka získalo několik poslaneckých mandátů a Rudolf Battěk byl dokonce zvolen předsedou SL⁴, kde vydržel až do roku 1992. Po úspěšných prvních svobodných volbách se křídlo reprezentované Rudolfem Battěkem definitivně odtrhlo od ČSSD a Jiří Horák byl tím, kdo měl straně zajistit lepší budoucnost (Kopeček 2003).

³ Obsah této kapitoly byl částečně převzatý z mé seminární práce k předmětu PP2.

⁴ Sněmovna lidu Federálního shromáždění

Až do dalších voleb v roce 1992 panovala uvnitř ČSSD nejednota. Tím, jak se budovala vnitřní struktura, vznikaly jednotlivé proudy a objevovali se noví lidé s různými názory. Volby dopadly opět zklamáním, strana očekávala zisk nad 10 %, ale to se nestalo. Získala několik mandátů ve Federálním shromáždění i České národní radě. Jiří Horák byl velmi oslaben a veškerou budoucnost strany měl vyřešit sjezd konaný v únoru roku 1993 v Hradci. Na něm byl zvolen předsedou Miloš Zeman, který poté dokázal stranu sjednotit. Vymezila se jasně proti KSČM a SPR – RSC a tím se distancovala od spolupráce s těmito politickými subjekty. Blížící se volby v roce 1996 představovaly pro stranu velkou šanci vyhrát a poprvé zasednout ve vládě. V kampani se ČSSD zaměřila na svůj sociální program, oživení ekonomiky, ale i kritiku pravicové politiky ODS. Miloš Zeman byl ještě rok před volbami potvrzen v čele ČSSD a tím strana dala jasný signál voličům, kdo bude kandidát strany na předsedu vlády (ČSSD 2016).

Druhé místo za ODS ve volbách v roce 1996 znamenalo pro ČSSD značné posílení pozice a zvolení Miloše Zemana předsedou Poslanecké sněmovny to jen potvrdilo. Byla zde nová pravicová vláda v čele s Václavem Klausem, jež byla plně závislá na podpoře ČSSD (Cabada–Šanc 2005: 130–134).

Parlamentní volby v roce 1998 dopadly pro ČSSD nejlépe v její historii a to ziskem 74 mandátů v poslanecké sněmovně. Bylo to ale vítězství, které neumožňovalo vytvoření silné vládní koalice a situaci vyřešila dohoda uzavřená mezi ČSSD a ODS tzv. opoziční smlouva. Ta zaručovala ČSSD vládnutí s podporou nejsilnější opoziční pravicové strany ODS. Hlavním bodem opoziční smlouvy také byla změna volebního zákona v dalších volbách, která měla zvýhodnit velké strany. Ne zcela všichni lidé v ČSSD sdíleli tento názor a uvnitř strany probíhaly ostré debaty na toto téma. Pravicový proud uvnitř strany vedený Petrou Buzkovou a Stanislavem Grossem byl pro menší úpravy volebního systému. Lidé kolem Miloše Zemana byli opačného názoru a prioritou bylo prosazení tohoto návrhu. ČSSD navenek začala působit rozděleně a voliči to potvrdili v senátních volbách na podzim v roce 1998, které pro

stranu skončily debaklem, jelikož získala pouhé tři mandáty⁵. I přes tyto volební porážky na sjezdu v roce 1999 byl v čele potvrzen Miloš Zeman a místopředsedy byli zvoleni Vladimír Špidla, Petra Buzková a Stanislav Gross. Změna volebního zákona byla zároveň i prioritou pro ODS, a proto tlačila na ČSSD, aby co nejdříve zákon předložila. To se nestalo a podpora ze strany ODS byla částečně odmítnuta a to komplikovalo vládnutí ČSSD. Opoziční smlouva pocítila první trhliny a místopředsedkyně ČSSD Petra Buzková podala demisi. Byla to reakce na ústupky vůči ODS a odklonění od vlastního programu. Nejen tato reakce Petry Buzkové, ale i mnohé další problémy uvnitř strany způsobily, že oblíbenost strany klesala a lidé již přestávali věřit jejím slibům před volbami v roce 1998. Nezaměstnanost stoupala a s blížícími se volbami do poslanecké sněmovny se hledalo řešení, jak danou situaci řešit. Miloš Zeman oznámil, že již v roce 2001 na sjezdu nebude kandidovat na předsedu a vyjádřil veřejnou podporu Vladimíru Špidlovi. Ten se následně stal v dubnu roku 2001 předsedou strany. Jeho vize byly: větší podpora střední třídy, posunutí strany více vlevo a vítězství ve volbách v roce 2002. Vladimír Špidla měl před sebou více než rok na to, aby preference do voleb stoupaly a lidé opět začali ČSSD vnímat jako levicovou stranu s jasným a čitelným programem (Cabada–Šanc 2005: 174).

3. 5. Pozice ČSSD vůči KSČM – historie

Zajímavé je také srovnání dnešní ČSSD a KSČM. Jsou to především soupeři o levou část politického spektra a jejich vzájemné souboje při volbách jsou veřejností často vnímány jako jednotný boj proti pravici. Je to ale skutečné soupeření? Pokud se dnes podíváme např. na krajská a městská zastupitelstva, tak koaliční spolupráce těchto dvou stran jsou běžné. Na vládní úrovni tuto spolupráci jasně ze strany sociální demokracie vymezilo bohumínské usnesení, ale zůstane tomu tak navždy? Miloš Zeman byl zastáncem menšinových vlád a nebál se i případné podpory ze strany KSČM. Když v roce 1921 KSČ vznikla odtržením od sociální demokracie, těžko by si jen někdo představil, že se byt' nedobrovolně v roce 1948 opět sloučí a na dalších

⁵ viz. www.volby.cz, ověřeno ke dni 24. 03. 2016.

čtyřicet let budou tvořit jednu stranu v komunistickém prostředí. Exilová sociální demokracie vyznávala demokratické hodnoty a dělala nátlaky na komunistický režim, ale po roce 1989 ve zcela jiných podmínkách si tyto dvě strany jsou ideologicky opět podobné a důkazem toho jsou právě výše zmíněné utvořené koalice. Z historického pohledu spolupráce těchto dvou stran nikdy nebyla pozitivní pro sociální demokracii, vždy z toho vyšla až do roku 1989 vítězně komunistická strana. Otázkou zůstává, proč dnešní sociální demokracie po těchto historických zkušenostech mnohdy upřednostňuje spolupráci s dnešní KSČM. Lze z toho pozorovat slabost její ideologie o jednoznačné ovládnutí levého politického spektra nebo jen pozorujeme další dusivé objetí sociální demokracie ve vztahu s KSČM? (Mlejnek 2006: 45–50).

4. Analýza programu a jeho proměna v letech 2002 – 2013⁶

4. 1. Volební období 2002 – 2006

ČSSD vstupovala do voleb v roce 2002 jako vládní strana a v předvolebním klání poukazovala na své úspěchy. Největší rival sociálních demokratů ODS, měla v předvolebním souboji jistou výhodu v tom, že se vůči ní musela ČSSD vymezit a nekritizovat ji, jelikož od roku 1998 vládla jen díky opoziční smlouvě s ODS. Vladimír Špidla se jednoznačně distancoval od opoziční smlouvy a voličům dal jasně najevo, že se nic podobného nebude opakovat. Jeho volební tým tvořili zcela jiní lidé, kteří nebyli spojováni s Milošem Zemanem a dal tak voličům najevo, že půjde zcela jiným směrem než jeho předchůdce (Pšeja 2003: 181–190).

Volební program sociální demokracie měl název „Člověk na prvním místě“ a byl postavený na modelu rodiny, kde má každý člen nějaký problém a program mu nabízí řešení. Na systému rodiny sociální demokracie prezentovala potřeby svých potenciálních voličů a dokládala to na výzkumech, které si nechala udělat před volbami. Program jako celek není rozdělen na jednotlivá témata, ale vše je vztaženo právě k tomuto modelu rodiny. Je v něm uvedeno mnoho slibů a není v něm poukazováno na strach a obavy z programů především pravicových stran. Zajímavostí

⁶ Obsah této kapitoly byl částečně převzatý z mé seminární práce k předmětu PP2.

je, že ve volebním programu ČSSD nikde nenajdeme poukazování na úspěchy vlády Miloše Zemana, ale naopak jsou tam pouze cíle stanovené již za předsednictví Vladimíra Špidly a těmi hlavně byly: vybudování moderní sociální společnosti zajišťující prosperitu pro všechny vrstvy společnosti, ochrana práv zaměstnanců a zaměstnavatelů, boj proti korupci, sociálně a ekonomicky orientovaná tržní ekonomika, reforma důchodového pojištění a především vstup České republiky do Evropské unie. ČSSD ve svém programu také varuje před tzv. pokusy pravice na občanech spojené s velkou nejistotou do budoucna. Hájí svoji ideologii spojenou s jistotou pro občany a slibuje, že ČSSD bude myslet na všechny lidi na rozdíl od pravice, která své programy postavila na tom, že každý by se o sebe měl postarat sám. Všechny tyto výše uvedené skutečnosti se staly hlavními ideologickými argumenty této strany před volbami v roce 2002. Na základě těchto informací získaných z oficiální stránky sociální demokracie se domnívám, že tím cílila na střední a nižší třídu společnosti a především na voliče z levého politického spektra (ČSSD 2016).

Parlamentní volby se konaly v polovině června a jednoznačně je vyhrála ČSSD se ziskem 30, 2 % hlasů (70 mandátů). Druhá skončila ODS se ziskem 24, 47 % hlasů (58 mandátů), třetí KSČM s 18, 51 % hlasů (41 mandátů) a čtvrtá koalice KDU – ČSL, US–DEU se ziskem 14, 27 % hlasů (31 mandátů) (volby.cz). Na základě těchto výsledků voleb lze konstatovat, že je jasně vyhrála ČSSD a největší předvolební oponent ODS zůstal poražen. Naskytly se mnohé možnosti k vytvoření nové vlády: velká koalice s ODS, menšinová vláda podporovaná KSČM, koalice s KDU – ČSL, US – DEU. Prezident republiky Václav Havel pověřil sestavením vlády Vladimíra Špidlu a ten se nejprve jednoznačně vymezil ke spolupráci s KSČM a jednoznačně také odmítl velkou koalici s ODS. Výsledkem povolebního vyjednávání byla vláda tvořená ČSSD, KDU – ČSL a US – DEU, která se ve sněmovně opírala o těsnou většinu 101 poslanců (Cabada–Šanc 2005).

Zde vidím jednoznačný rozdíl v politice Vladimíra Špidly, který na základě bohumínské usnesení odmítl jakoukoliv formu podpory KSČM a Miloše Zemana doporučujícího právě vytvoření menšinové vlády s podporou KSČM. Jak uvádí

Vladimír Špidla v rozhovoru se Zojou Franklovou, k vytvoření této koalice ho vedly hlavně důvody k prosazení volebního programu, kde viděl daleko menší ústupky, než kdyby se vláda opírala o podporu KSČM. Viděl v ní sice ideologicky blízkou stranu, ale obával se posilování jejího vlivu a také pozdější dominance při oslovování voličů v levé části politického spektra (Franklová 2005).

Pozice KSČM byla po volbách posílená, strana získala o 7, 2 % hlasů více než v roce 1998. Zcela jistě sebrala hlasy vítězné ČSSD na základě uzavření opoziční smlouvy s ODS a mnohé hlasy byly protestní proti jiným stranám. Vzhledem k historickým okolnostem a podobné ideologii lze konstatovat, že tyto volby ukázaly, že levicové voliče dokázala více oslovit KSČM a ČSSD naopak získala mnoho nerozhodnutých voličů ze středu. Vladimír Špidla sestavením výše uvedené koaliční vlády dal české veřejnosti jasný signál, že se ČSSD jednoznačně vymezila proti KSČM a další volební období bude prosazovat svoji ideologii zcela jistě ovlivněnou středopravicovou koalicí KDU – ČSL a US – DEU (Fiala 2002).

Programové prohlášení vlády vycházelo v mnohém z programu sociální demokracie. Mezi hlavní priority patřily: dokončení reformy veřejné správy, kterou chápe jako službu občanům směřující k dalšímu rozvoji občanské společnosti, vstup České republiky do Evropské unie a vyjednání co nejlepších podmínek, postupné ozdravení veřejných financí, všestrannou podporu rodiny a mladých manželství, nezvyšování daňové zátěže, vytvoření podmínek k výstavbě nájemních bytů pro nízkopříjmové skupiny obyvatel, dosažení efektivní zaměstnanosti a podpora osob obtížně se uplatňujících na trhu práce (Vláda 2016).

Kam se posunula ideologie strany vytvořením koalice s ideově odlišnou US – DEU a středovou KDU – ČSL? Dle mého názoru to je patrné z programového prohlášení vlády této koalice vycházející ve většině z ideologie a programu ČSSD. Výrazně se tedy ideologie ČSSD na začátku svého vládnutí po těchto volbách nezměnila a zůstala i přes ideově odlišnou koalici vlevo. Myslím si, že pravicová ideologie US – DEU bude jen nepatrně ovlivňovat některé programové body ČSSD a středová KDU – ČSL bude tím pojítkem mezi těmito dvěma zcela programově odlišnými stranami. Jestli to

byla správná volba jít raději cestou mírného odklonění od své ideologie, než spolupracovat s blízkou ideologií KSČM, ukáže jen čas a další nejen parlamentní volby.

Vladimír Špidla byl přesvědčen, že jeho vláda všechna důležitá hlasování ustojí a koalice bude fungovat jednotně. To se nestalo a již na podzim nastaly první trhliny při důležitých jednáních v parlamentu (Žantovský 2012: 5–19).

V následných senátních a komunálních volbách ČSSD zcela propadla a pozice Vladimíra Špidly již nebyla tak pevná a někteří spolustraníci, především přátelé Miloše Zemana, v něm neviděli silného vůdce a člověka, který by měl být předsedou strany. Navenek ČSSD začala působit nejednotně a lidé v ní neviděli takovou jistotu, jako před volbami v roce 2002. S blížícími se prezidentskými volbami nastal uvnitř strany boj o nominaci na post prezidenta republiky. V rámci stranického referenda, do kterého byla zapojena i veřejnost, vyhrál Miloš Zeman, ale Vladimír Špidla tuto volbu neakceptoval a v rámci stranického boje prosadil jako kandidáta ČSSD Jaroslava Bureše. Samotná volba prezidenta byla pro ČSSD zvláštní v tom, že nebyla jednotná ve výběru kandidátů. Boj mezi Vladimírem Špidlou a Milošem Zemanem se promítnul do této volby a výsledkem bylo postupné vyřazení obou těchto kandidátů. V dalším kole se stal kandidátem ČSSD Jan Sokol, což jen potvrdilo nejednotnost a roztříštěnost strany a následná výhra Václava Klause jako kandidáta ODS to jen potvrdila, jelikož byl zvolen i díky podpoře několika poslanců ČSSD. To vyústilo v ještě větší nenávisť mezi nimi a hlavně Vladimír Špidla to vnímal jako své vítězství. Pozice Miloše Zemana a jeho podporovatelů byla uvnitř strany velmi silná a na příštím sjezdu v roce 2003 ho chtěli odvolat z funkce předsedy. Vladimír Špidla na sjezdu v březnu svou pozici obhájil, ale vítězství to nebylo jednoznačné a byla tím jen potvrzena nejednotnost strany. Byla mu vyčítána špatná komunikace a velká tolerance vůči koaličním partnerům. Kladný výsledek referenda o vstupu do Evropské unie jeho pozici částečně upevnil, ale ne na dlouho. Od počátku roku 2004 se stále více prosazoval Stanislav Gross a souhlasil s kandidaturou na předsedu ČSSD. Byl v té době velmi oblíbený a to ještě více oslabilo Vladimíra Špidlu, který veškeré své naděje vkládal do voleb do Evropského parlamentu. Zisk pouhých 2 mandátů a prohra ho

donutily, aby uvažoval o dalším setrvání v pozici premiéra a předsedy strany. Tlak spolustraníků a hlavně Stanislava Grosse byl tak velký, že se Vladimír Špidla na konci června roku 2004 rozhodl odstoupit z pozice předsedy vlády i ČSSD. Jeho éra se tak uzavřela a nastalo další významné období pro ČSSD spojené se Stanislavem Grosse (Kopeček 2003).

Stanislav Gross stanul v čele vlády v červenci roku 2004 a stal se nejmladším premiérem v dějinách naší země. Měl velkou míru podpory ze své strany, ale i ze strany veřejnosti. Kauza s financováním jeho bytu ale vyvolala velkou kritiku na jeho osobu a pozice předsedy vlády byla velmi rychle oslabena. Neúspěch v krajských a senátních volbách na podzim roku 2004 srazil opět ČSSD v žebříčku popularity a opětovná krize ve straně se musela řešit. Stanislav Gross byl donucen podat demisi své vlády a důvěru dostal Jiří Paroubek. Politik, který měl dát straně nový impuls s preferencemi kolem 14 % a jako předseda vlády uspět až do roku 2006, kdy se konaly nové volby do Poslanecké sněmovny. V květnu roku 2005 jeho vláda dostala důvěru, preference strany stoupaly, usmířil se s bývalým předsedou Milošem Zemanem a vyhlásil nulovou toleranci ODS. Zda to byla cesta správná, či nikoliv, měly potvrdit volby v roce 2006 (ČSSD 2016).

4. 2. Volební období 2006 – 2010

ČSSD vstupovala do volební kampaně s novým předsedou Jiřím Paroubkem a musela před voliči obhajovat své dosavadní vládní působení trvající 8 let. Volební kampaň byla vedena velmi kvalitně, strana se soustředila nejen na setkání s občany, propagační materiály, billboardy, ale novou roli sehrála kampaň po internetu. Jiří Paroubek jako volební lídr byl silná osobnost a preference strany začaly stoupat. Voliči tak dostali jasný impuls, jakým směrem se bude ČSSD po volbách ubírat. Největší rival ODS začala svoji kampaň negativními postoji vůči ČSSD a především proti Jiřímu Paroubkovi. Nový lídr strany Mirek Topolánek neustále kritizoval volební program ČSSD a ta reagovala stejnými reakcemi. Přejmenovala volební program ODS z „ODS Plus“ na „ODS Mílus“. Tato negativní kampaň proti ODS byla vedena na billboardech a bylo na nich jasně vyznačeno, co by případné vítězství ODS znamenalo pro Českou republiku (Čaloud–Foltýn 2006: 52–72).

Volební program ČSSD nesl název „Jistoty a prosperita“ a nejvýraznějšími body byly: zvyšování životní úrovně pro všechny občany, udržování hospodářského růstu, daňová a finanční podpora rodinám s dětmi a ubránění sociálního státu modernizací sociálního a důchodového systému, lepší vymahatelnost práva a také větší zapojení do evropského integračního procesu. V programu je také jasně vyjádřen nesouhlas s programem ODS a reformami, které navrhuje. Zajímavostí je, že nikde nejsou jako v předchozích letech žádné deklarované sliby, co se musí udělat, ale je vše vedené v daleko menší populistické rétorice (ČSSD 2016).

Dle mého názoru byla celá volební kampaň zaměřena více na kritiku ODS, než na prezentaci vlastního programu. Veškeré předvolební přímé souboje obou předsedů stran byly velmi vyostřené a mnohdy byly daleko za slušností a korektností. Naskytá se otázka, zda sociální demokraté nabídli voličům něco nového, než v roce 2002. Objevuje se nově třeba téma profesionalizace armády a zajímavostí je také příspěvek pro učitele na další vzdělávání. Určitě nový lídr působil sebejistě a byl silnou osobností s nekompromisními názory. Pokud ho srovnám s Vladimírem Špidlou, tak jednoznačně ČSSD pod jeho vedením vystupovala jednotněji a voliči v něm mohli po mnohých skandálech uvnitř ČSSD vidět člověka s jasnými a výraznými postoji. Jakákoliv spolupráce s pravicovými stranami byla jasně deklarována jako nemožná, veškeré navrhované reformy ze strany ODS byly silně kritizovány a nebyla zcela vyloučena možnost vyjednávat podporu s KSČM. Na základě skutečnosti, že v celém volebním období 2002 – 2006 vládla ČSSD s ideově odlišnými subjekty KDU – ČSL a US – DEU, se domnívám, že obhájila svoji pozici levicové strany a program prezentovaný ve volební kampani měli tento můj názor zhodnotit samotní voliči při volbách. Ty se konaly v červnu a zúčastnilo se jich 64, 47 % voličů a vítězem se stala ODS se ziskem 35, 38 % hlasů (81 mandátů), druhá skončila ČSSD se ziskem 32, 33 % hlasů (74 mandátů), třetí KSČM získala 12, 81 % hlasů (26 mandátů). Další v pořadí skončila KDU – ČSL se ziskem 7, 22 % hlasů (13 mandátů) a Strana zelených získala 6, 29 % hlasů (6 mandátů) (Čaloud–Foltýn 2006: 133–134).

Z výsledků voleb je patrné, že sestavit novou vládu s podporou jakékoliv většiny v poslanecké sněmovně nebude jednoduché. Nastala patová situace, což ukázalo na slabost volebního systému jako takového. Prezident Václav Klaus pověřil sestavením vlády Mirka Topolánka a začalo nejen pro něj, ale i pro ostatní politické strany, velké vyjednávání. Naskýtaly se mnohé možnosti a Mirek Topolánek jednoznačně preferoval koalici ODS, KDU – ČSL a Strany zelených. Očekával, že se mu podaří k podpoře této koalice získat nějakého poslance z řad možné opozice. ČSSD zaujala v povolebním vyjednávání jednoznačné stanovisko a jasně deklarovala, že takovou vládu nepodpoří a Jiří Paroubek začal vyjednávat s KSČM o možnostech, jak z patové situace co nejvíce vytěžit ve svůj prospěch. Držel se svého programu a nechtěl tím zklamat nejen voliče, ale hlavně své spolustraníky. ODS se přesto na ČSSD obrátila, ale jakákoliv jednání o spolupráci byla brzy ukončena i díky osobním antipatiím obou předsedů. Jiří Paroubek v jednu chvíli viděl řešení v možné koalici s KDU – ČSL podpořenou KSČM, ale i tato varianta se ukázala jako nemožná a stála místo Miroslava Kalouska v čele této strany. Nakonec Mirek Topolánek předstoupil před poslaneckou sněmovnu s koalicí s KDU – ČSL a Stranou zelených, která důvěru nedostala a celý proces o vyjednávání se opět vrátil do rukou prezidenta republiky (Naxera 2006).

Na výše uvedených skutečnostech pozoruji velký potenciál ČSSD. Ve volbách skončila druhá, ale žádná možná koalice bez ní není možná. Jiří Paroubek se držel při všech jednáních ideologie a programu sociální demokracie, nepřipustil vznik velké koalice s ODS a odklon od programu, se kterým šel do voleb. Domnívám se, že kdyby KSČM podpořila vládu ČSSD a KDU – ČSL, nastala by pro ČSSD velká možnost prosazovat ve velké míře svoji ideologii a program po celé volební období. Otázkou zůstává, do jaké míry by to posílilo pozici KSČM na politické scéně a jestli by její pozice naopak neoslabila ČSSD v dalších volbách.

Druhý pokus na sestavení vlády obdržel od prezidenta Václava Klause opět Mirek Topolánek a dokonale využil svých vyjednávacích schopností a podařilo se mu přetáhnout z řad ČSSD dva poslance, kteří byli ochotni podpořit jeho vládu. To

znamenal pro ČSSD definitivní odchod do opozice díky lidem kandidujících za ČSSD. To bylo pro celou stranu neakceptovatelné a oba byli okamžitě vyloučeni a vyzváni ke složení mandátu. To se nestalo a Jiří Paroubek reagoval na celou situaci po získání důvěry tzv. druhé Topolánkovy vlády v lednu roku 2007 slovy, že po celou dobu vládnutí pravicové vlády bude velmi tvrdou opozicí a jakákoliv tolerance ze strany ČSSD je naprosto vyloučená. Byl si plně vědom toho, že vláda Mirka Topolánka nemá silnou pozici ve sněmovně a její obliba bude postupem času klesat a lidé budou při dalších volbách hlavně volit proti stranám vládní koalice. V únoru roku 2008 se konaly prezidentské volby, které měly potvrdit, či vyvrátit jednotu pravice prosazením svého kandidáta Václava Klause. ČSSD se nedokázala shodnout na jednoznačném kandidátovi a nejednotnost při výběru opět naznačila veřejnosti, že není názorově sjednocená. Nakonec vybrala Jana Švejnara, který byl silným protikandidátem Václava Klause, ale opět díky nejednotnému hlasování poslanců ČSSD byl znovu zvolen Václav Klaus. Jiří Paroubek a celá ČSSD utrpěla nečekanou porážku. Veškeré další kroky směřovaly ke krajským volbám na podzim roku 2008, ve kterých ČSSD v nich drtivě zvítězila a její posilující pozici potvrdily i volby senátní. Popularita ČSSD a Jiřího Paroubka byla po vítězných volbách na vrcholu a lidé tím vlastně vystavili negativní hodnocení vládě Mirka Topolánka. Nově zvolení hejtmani z řad ČSSD měli být dalším článkem v boji proti vládě a ze své pozice měli posílit postavení levice v regionech. V roce 2009 se začaly stupňovat problémy mezi stranami vládní koalice a Jiří Paroubek toho využil a vyvolal spolu s KSČM a některými nezařazenými poslanci hlasování o důvěře vládě. To bylo úspěšné a Topolánkova vláda v březnu 2009 musela podat demisi. Bylo to v době, kdy Česká republika předsedala Evropské unii, a proto byla narychlo ustanovena úřednická vláda Jana Fischera. Celá ČSSD se začala připravovat na předčasné parlamentní volby na podzim roku 2009, ale volby se odložily, jelikož byly protiústavní a předvolební souboje se protáhly až do řádného termínu v květnu roku 2010 (ČSSD 2016).

Zde si dovoluji použít informace získané z knihy Jiřího Paroubka, protože mi pomohly najít pozici ČSSD před volbami v roce 2010 a také jsem si udělal názor na jeho předsednictví ve straně (srov. Paroubek: 2011).

ČSSD byla po celé volební období v opoziční roli, hájila své hodnoty, a když to byli právě poslanci z jejích řad, kteří umožnili vznik pravicové vlády. Zůstala u svých hodnot a držela se svého volebního programu. Opět zmíním i blízkost ideologie a postojů s KSČM, jelikož v určitém období to vypadalo na bližší spolupráci, ze které nakonec sešlo, ale opoziční roli obě strany zvládly. Dle mého názoru ČSSD v rámci stranického systému potvrdila své levicové postavení a Jiřího Paroubka bych hodnotil v rámci sledovaného období celé práce od roku 2002 jako nejvíce levicového předsedu.

4. 3. Volební období 2010 – 2013

Velkou výhodou ČSSD v předvolební kampani byla skutečnost, že celé předchozí období byla v opozici a mohla tak ve velkém kritizovat všechny kroky vlády a nejvíce ODS a jejího předsedu Petra Nečase. Hlavním lídrem byl Jiří Paroubek, hlavní strůjce pádu vlády premiéra Topolánka a také člověk, který se již viděl po volbách předsedou vlády a v kampani zdůrazňoval, že drtivým vítězstvím ČSSD v krajských volbách v roce 2008 začala změna politického kurzu v naší zemi a parlamentní volby to jen potvrdí. ČSSD spolupracovala s americkou poradenskou firmou PSB Associates a také ji pomáhali mnozí známí umělci svými vystoupeními na mítincích. Negativní kampaň již nebyla vedena pouze proti ODS, ale zaměřila se i proti TOP 09 a Věcem veřejným. Kampaň byla celkově ze strany ČSSD vedena s důrazem na volební program, který byl prezentován ve všech médiích a témata jako sociální stát a vše pro obyčejné lidi se staly těmi hlavními (Matušková 2010: 98–103).

Volební program změny a naděje měl název „Lepší budoucnost pro obyčejné lidi“ a Jiří Paroubek tímto programem chtěl oslovit všechny společenské vrstvy společnosti a poukázat na dosavadní špatné vládnutí pravicové koalice a konstatoval, že základní hodnoty programu jsou: solidarita, svoboda a spravedlnost a stavěl se negativně vůči ekonomické recesi a sociálním reformám, privatizaci nemocnic a zdravotních pojišťoven. Dále program obsahuje hlavně sliby, které se ČSSD zavazuje plnit v případě vítězství a ty jsou: podpora podnikání, obnovení ekonomického růstu, zvyšování zaměstnanosti, zamezení korupce ve státní správě, zrušení poplatků ve

zdravotnictví, vyplácení nemocenské v prvních třech dnech nemoci, garance zvyšování důchodů, podpora sociálních služeb a posilování vlivu v EU. Zajímavostí je zavedení daňového pásma 38 % pro fyzické osoby s ročním příjmem nad 1, 2 mil. Kč. Program je silně zaměřen na solidární společnost a ČSSD jasně deklaruje, že na hospodářskou krizi nemohou doplácat ti, kteří za ni nemohou (ČSSD 2016).

Dle mého názoru je program zaměřen především na nižší socioekonomickou společenskou třídu. ČSSD sice tvrdí, že se její program zaměřuje na celou společnost, ale v ekonomické oblasti je velmi solidární a v případě různých sociálních příplatků a dávek neříká, jak na ně najde finance. Na jedné straně ČSSD slibuje štědré sociální výhody a na druhé je v programu uvedeno, že se musí snižovat zadlužování České republiky. Stejně tak tomu je u dalších témat, které vyžadují velký zásah do rozpočtu naší republiky. Otázkou je, zda tento program velmi ovlivněný osobou Jiřího Paroubka nevyzněl více populisticky než reálně uskutečnitelný v praxi.

Veškeré předvolební průzkumy deklarovaly vítězství ČSSD, ale již některé agentury spekovaly o tom, že ČSSD nenajde po volbách koaličního partnera a ocitne se v opozici. Poslední průzkum na konci května ukázal, že ČSSD spolu s KSČM nezískají nadpoloviční většinu hlasů a jazýčkem na vahách mohou být Věci veřejné. ČSSD začala těsně před volbami ztrácet podporu a voliči ve volbách na konci května rozhodli, zda nadále zůstane ČSSD v opozici, nebo se stane součástí vlády (Lidovky 2010).

Voleb se zúčastnilo 62, 6 % voličů, což bylo o něco méně než v roce 2006 a vítězem se stala ČSSD se ziskem 22, 08 % hlasů (56 mandátů), druhá skončila ODS se ziskem 20, 22 % hlasů (53 mandátů), třetí TOP 09 získala 16, 7 % hlasů (41 mandátů), čtvrtá KSČM získala 11, 27 % hlasů (26 mandátů). Do sněmovny se ještě dostaly věci veřejné se ziskem 10, 88 % hlasů (24 mandátů). Na základě výsledků voleb je patrné, že ČSSD v posledních dnech, možná i hodinách před volbami ztratila mnoho voličů, kteří se nakonec rozhodli dát hlas jinému politickému subjektu. Mnoho hlasů propadlo a to téměř 19 %, což může v budoucnu mít vliv na volební systém (Volby 2016).

Výsledek pro ČSSD to byl velmi špatný. Bylo to vítězství, které bylo k ničemu a těsně po volbách bylo jednoznačné, že strana skončí v opozici a vládu vytvoří ODS, TOP 09 a Věci veřejné. Jiří Paroubek reagoval odstoupením z pozice předsedy strany. Kde ale hledat chyby volebního neúspěchu? Dle mého názoru svoji roli sehrála negativní kampaň proti ODS i ostatním stranám, osoba Jiřího Paroubka mohla působit někdy moc sebejistě a spoustu voličů odradit. Program ČSSD jak jsem již uvedl, mohl působit hodně populisticky a v mnohém vyjadřoval spíše dobrou formulaci problému, než jeho řešení. Přílišná štedrost vůči nižším vrstvám společnosti mohla mnohé voliče odradit a ti již nechtěli nadále podporovat další zadlužování země. Velkou negativní roli mohla sehrát i skutečnost, že v době předsednictví naší země EU to byla právě ČSSD, která iniciovala ve sněmovně pád vlády. Strana se tak ocitla v opozici a ze svých chyb se musela poučit. Neustoupila ze své ideologie a programu, ale nedokázala se vrátit do vládní pozice a i pozice KSČM byla slabší oproti roku 2006. Celkově tak tyto volby určily, že levicově orientované strany neoslovily společnost a v dalším období bude vládnout středo – pravicová vláda.

Po rezignaci Jiřího Paroubka se strana ocitla na rozcestí a měla nejistou budoucnost. Očekávané vítězství a převzetí vládní odpovědnosti se vytratilo a ČSSD musela přemýšlet, proč ztratila své voliče. Nově vytvořené strany se zaměřily na dílčí problémy, kterými byly korupce a zadluženost země. ČSSD si nejprve musela zvolit nového předsedu strany a tím se stal v březnu roku 2011 Bohuslav Sobotka. Jeho hlavním úkolem bylo stranu posílit a zvítězit v krajských a senátních volbách v roce 2012 a stále více oslabovat pozici pravicové vlády (ČSSD 2016).

Vládní koalice v květnu roku 2012 čelila velké krizi, když se Věci veřejné začaly rozpadat a hrozil rozpad celé koaliční vlády. Karolína Peake vystoupila z této strany a spolu s několika poslanci se rozhodla podporovat i nadále Nečasovu vládu. Ta musela požádat o opětovné vyslovení důvěry, kterou získala, ale v očích veřejnosti stále více sklízela kritiku (Válková 2012).

V krajských a senátních volbách šlo ČSSD o to, aby obhájila své postavení v krajích a Senátu. Lidé měli rozhodnout o tom, jak hejtmani od posledních voleb pracovali a

jakou pozici mají pravicové strany, které musely díky rozpadu Věcí veřejných opětovně žádat sněmovnu o důvěru. ČSSD oproti roku 2008 mírně oslabila svou pozici porážkou ve čtyřech krajích, což způsobilo určité znepokojení. ODS zvítězila v Plzeňském kraji, ale vítězství KSČM v Ústeckém a Karlovarském kraji vyvolalo v ČSSD znepokojení, které zmírnilo posílení pozice v Senátu o dalších 7 mandátů (Balík 2014: 95–103).

Pro ČSSD to znamenalo, že voliči se k ní částečně vrátili a posílení levice na politické mapě České republiky opět vzkázalo vládě Petra Nečase, že ne všechny její kroky jsou vnímány veřejností pozitivně. Byla to pro ČSSD šance, jak ji ještě více kritizovat a sbírat tak důležité body do dalších voleb.

Historickým okamžikem pro Českou republiku, ale i pro ČSSD byly první přímé prezidentské volby v lednu 2013. ČSSD se po dlouhé debatě dokázala shodnout na svém kandidátovi, kterým byl Jiří Dienstbier ml. Jeho šance na zvolení nebyly velké, ale přímá volba mohla přinést neočekávané výsledky a na to ČSSD spoléhala. Jasný favorit nebyl a v první volbě se ukázalo, že země je opět rozdělena na pravici a levici. Třetí místo pro Jiřího Dienstbiera ml. bylo úspěchem, ale pro mnohé členy ČSSD bylo postoupení Miloše Zemana do druhého kola satisfakcí za minulost. Jelikož byl Miloš Zeman kandidát levice, ve druhém kole ho ČSSD veřejně podpořila i přes velkou nevoli Jiřího Dienstbiera ml. a znamenalo pro ČSSD do budoucna určité uspokojení a naději, že nebude příznivcem pravicových vlád (ČSSD 2016).

Následná aféra kolem Petra Nečase s Janou Nagyovou vyústila v demisi jeho vlády a to byla první velká vládní krize, kterou musel nově zvolený prezident řešit. Koalice sice ještě hledala podporu mezi poslanci, ale Miloš Zeman pověřil sestavením vlády Jiřího Rusnoka, který sice nedostal důvěru v parlamentu (poslanci ČSSD hlasovali pro vyslovení důvěry), ale pomohl výrazným způsobem k rozpuštění Poslanecké sněmovny, které nasměrovalo zemi k předčasným parlamentním volbám v říjnu roku 2013 (Kopecký–Jiříčka 2013).

ČSSD vstupovala do předvolebního souboje v roli opoziční strany a stejně jako v roce 2010 mohla tak v plné míře kritizovat činnost vlády pod vedením pravicových stran.

Nový předseda strany Bohuslav Sobotka se zaměřil více na prezentaci volebního programu, než na negativní kampaň vůči ostatním politickým subjektům.

Volební program 2013 měl název „Prosadíme dobře fungující stát“ a v úvodním slovu předsedy Bohuslava Sobotky je poukazováno na sedmiletou neúspěšnou pravicovou vládu, která přiblížila mnoho lidí hranici chudoby, zvýšila nezaměstnanost a kvetla korupce. ČSSD nabízí lidem fungující stát, který má být oporou občanů, a ti musí vnímat zastání státu při řešení jejich problémů. Hlavní body programu jsou: Kvalitní a dostupná zdravotní péče pro všechny, podpora seniorů a velký důraz je kladen na podporu rodin s dětmi, důstojné pracovní podmínky a aktivní politika zaměstnanosti, spravedlivá daňová politika, snižování rozdílů v jednotlivých regionech, rozvoj soudržné a solidární společnosti a mnoho dalších bodů, které povedou ke změnám po dosavadním vládnutí pravicové koalice (ČSSD 2016).

Volby konané na konci října ČSSD vyhrála se ziskem 20, 45 % hlasů (50 mandátů), druhé skončilo hnutí ANO se ziskem 18, 65 % hlasů (47 mandátů), třetí skončila KSČM se ziskem 14, 91 % hlasů (33 mandátů), čtvrtá TOP 09 se ziskem 11, 99 % hlasů (26 mandátů), pátá ODS získala 7, 72 % hlasů (16 mandátů), Úsvit získal 6, 88 % hlasů (14 mandátů) a poslední stranou zvolenou do Poslanecké sněmovny se stala KDU – ČSL se ziskem 6, 78 % hlasů a 14 mandátů (Volby 2016).

Ihned po volbách se snesla na předsedu Bohuslava Sobotku ostrá kritika ze zemanovského křídla strany, což přibrzdilo jednání o nové vládě. I díky ohlasům veřejnosti Bohuslav Sobotka dokázal tuto kritiku ustát a jeho pozice byla naopak posílena a kritici byli nuceni opustit posty ve vedení strany. Nic již nebránilo jednáním o vzniku nové vlády spolu s hnutím ANO a KDU – ČSL (Patria 2015).

4. 4. Shrnutí ideologických pozic v období 2002 – 2013

Programy ČSSD se v období 2002 – 2013 v zásadě moc nezměnily. Všechny byly cíleny na aktuální potřeby občanů a vyznačovaly se solidaritou. Velká témata vždy byla: ekonomický růst, snížení nezaměstnanosti, podpora menších podniků, zvýhodnění rodin s dětmi a důchodců. Myslím si, že i když strana deklarovala, že chce

oslovit všechny vrstvy společnosti, tak její programy byly spíše zaměřeny na střední a často hlavně na nižší třídu společnosti. Nejsou ani opomenuti důchodci a rodiče na mateřské dovolené, kterým program ČSSD slibuje mnohé výhody. V roce 2002 byl volební program bez kapitol a byl spojen v jeden celek a byly to sliby občanům všech věkových kategorií a profesí, v roce 2006 se program lišil tím, že nebyl jako ten předchozí prezentován jako celek, ale jednotlivé kapitoly podrobněji popisují, co chce přesně ČSSD udělat a lze ho i chápat jako kritiku programu ODS a reform, které chce realizovat. Jsou v něm uvedené mnohé novinky, jako např. výstavba startovacích bytů pro mladé lidi, věnuje se učitelům a zajímavý je v něm i návrh na profesionalizaci armády a zlepšení bezpečnosti občanů. V roce 2010 je dle mého názoru z programu patrné, že ho lze ve velkém chápat jako kritiku na dosavadní vládu vedenou ODS. Velkým tématem se stal návrh na zrušení poplatků ve zdravotnictví a podpora zaměstnanosti v důsledku hospodářské krize. Volební program v roce 2013 je stejně jako ten předchozí kritický k pravicové vládě a reformám, které provedla. ČSSD chce zvýšit životní úroveň především lidem s nižšími příjmy, zaměřuje se na důchodce a rodiny s dětmi. Jednotlivé volby vždy ukázaly, jak volební program dokázal oslovit voliče. Povolební situace v roce 2002 nabízela mnoho variant, dokonce i možnou spolupráci s KSČM, ale byla vytvořena koalice s US – DEU a KDU – ČSL, kde byla ČSSD dominantní a nepozoroval jsem větší odchýlení od její ideologie a programu. V roce 2006 pod vedením Jiřího Paroubka ČSSD skončila sice za ODS, ale při povolebním jednání neslevila ze své ideologie a programu. Nespojila se s pravicovými subjekty a důrazně odmítla velkou koalici s ODS. V roce 2010 sice ČSSD vyhrála volby, ale dominance pravice ji přisoudila opoziční roli. V roce 2013 se ČSSD vrátila do pozice vládní strany a analýza programu a jeho plnění bude předmětem další kapitoly. Celkově tak v období 2002 – 2013 ČSSD dokázala prosazovat svoji ideologii a program založený na principu svobody, solidarity, rovnosti a spravedlnosti. Dokázala mnohé body programu prosadit. V opoziční roli během sedmiletého období nikdy nepřipustila vznik velké koalice a jednoznačně se distancovala od selhání svých dvou politiků v roce 2006, kteří umožnili vznik vlády Mirka Topolánka. Dle mého názoru ČSSD v tomto sledovaném období v rámci českého stranického systému

zůstala levicovou stranou (i ve volebním období 2002 – 2006, kdy byla v koalici s ideově odlišnými stranami) a její programy to potvrdily.

5. ČSSD jako součást vládní koalice

Vítězná ČSSD v čele s předsedou Bohuslavem Sobotkou sice očekávala lepší volební výsledek, ale dle mého názoru ji mnoho hlasů sebralo hnutí ANO Andreje Babiše a právě s ním a KDU – ČSL začala ČSSD jednat o sestavení nové vlády.

Prezident Miloš Zeman pověřil předsedu ČSSD 21. 11. 2013 k sestavení vlády. Ve sněmovně se tyto subjekty mohly opírat o podporu 111 poslanců, což zaručovalo pohodlnou většinu. Najít programové průsečíky a především kompromisy ve svých programech pro všechny tři koaliční spojence se zdálo být více pravděpodobné, než jakékoliv jiné složení zaručující většinu ve sněmovně. ČSSD ve svém programu deklarovala zvýšení daní pro firmy a prohloubení daňové progresy u příjmu fyzických osob, naopak hnutí ANO požaduje zmrazení daní na 2 roky a lepší výběr již zavedených daní, KDU – ČSL také nesouhlasí se zvyšováním daní. Obsazení klíčových ministerstev také bude to hlavní při všech jednáních a nominace na jednotlivé ministry zcela jistě budou hrát zásadní roli při utváření koaliční smlouvy (E15 2016).

Koaliční jednání se protáhla až do ledna 2014 a výsledkem bylo, že prezident Miloš Zeman jmenoval 17. 01. 2014 premiérem Bohuslava Sobotku. Ten informoval prezidenta, že mezi hlavní priority bude patřit nastartování hospodářského růstu, podpora vzniku nových pracovních příležitostí, zlepšování životní úrovně občanů, zlepšení fungování státu a zejména obnovení důvěry občanů v politiku jako takovou (Lidovky 2014).

Na konci ledna byla jmenována prezidentem celá vláda Bohuslava Sobotky. Prezident s některými nominacemi na ministry nesouhlasil, především osoba Andreje Babiše v pozici ministra financí vyvolávala smíšené pocity, ale i přes tyto výtky byla vláda jmenována. Bohuslav Sobotka se k výtkám prezidenta více nevyjadřoval a poděkoval

mu k jmenování a slíbil, že vláda začne ihned pracovat a plnit programové prohlášení založené na koaliční smlouvě (Parlamentní listy 2014).

Jaké body volebního programu ČSSD se podařilo začlenit do koaliční smlouvy s hnutím ANO a KDU – ČSL, a které naopak ustoupily do pozadí při koaličních vyjednáváních? Mezi hlavními body jsou: lepší podmínky pro podnikání, vymahatelnost práva, vytváření nových pracovních míst, boj proti korupci, pomoc lidem v hmotné nouzi, snížení sazby DPH na léky, zvyšování slevy na dani na druhé a třetí dítě, pravidelné zvyšování důchodů, zvyšování minimální mzdy, podpora rodin s dětmi, zrušení zdravotnických poplatků kromě pohotovosti, nezavedení školného na vysokých školách a také účinný boj proti korupci. Naopak v této smlouvě nenajdeme již zmíněné zvyšování daní firmám, které ČSSD před volbami navrhovala. Domnívám se, že se ČSSD podařilo téměř svůj volební program prosadit do koaliční smlouvy. Nepozoruji v obsahu koaliční smlouvy nějaké velké odchýlení od programu ČSSD a naopak si myslím, že jak hnutí ANO, tak hlavně KDU – ČSL podpisem této koaliční smlouvy ustoupily vítězné ČSSD. Svůj vliv do koaliční smlouvy přenesla KDU – ČSL např. církevními restitucemi, které byly její velmi citlivé téma před volbami a ČSSD navrhovala jejich revizi. V koaliční smlouvě se o nich nepíše ani slovo a v tom pozoruji ustoupení ČSSD. V případě hnutí ANO to je otázka nezvyšování daní firmám, které je v koaliční smlouvě také jednoznačně napsáno (Vláda 2016).

První zhodnocení vlády a stran v ní zastoupených přinesly volby do Evropského parlamentu v květnu roku 2014. Tyto volby tradičně občany České republiky příliš nezajímají, ale mohly alespoň naznačit spokojenost s koaliční vládou. Ty vyhrálo hnutí ANO s více než 16 % hlasů, druhá skončila TOP 09 + STAN s necelými 16 % hlasů, třetí skončila ČSSD se ziskem více než 14 % hlasů, následovala KSČM se ziskem necelých 11 % hlasů, dále KDU – ČSL s necelými 10 % hlasů, ODS získala 7, 6 % hlasů a Strana svobodných občanů těsně překročila hranici 5 %. Pro vládní koalici, především hnutí ANO to mohlo znamenat posílení pozice, ale vzhledem k volební účasti 18, 2 % skutečně tyto výsledky něco naznačily (Volby 2016)?

Jestliže mám hodnotit program ČSSD a jeho plnění v tomto volebním období, je to nejlepší v době, kdy je vláda v polovině své působnosti. Co se podařilo splnit a co nikoliv, nejlépe zhodnotí samotní občané až už při krajských nebo senátních volbách na podzim roku 2016. O tom, zda je vláda populární a dělá správné kroky, mnohdy napoví průzkumy veřejného mínění. Zajímavý byl od společnosti SANEP v lednu roku 2016. Nejpopulárnějším politikem vlády je dle této agentury Andrej Babiš a ihned za ním Bohuslav Sobotka. Naopak nejméně oblíbeným je Jiří Dientsbier. Na základě těchto informací pozoruji nárůst obliby nejen Andreje Babiše, ale celkově i hnutí ANO a ČSSD naopak oproti roku 2013 o něco ztratila (ČTK 2016).

ČSSD slibovala před volbami voličům mnohé, ale co se za dva roky již podařilo splnit? Snižování deficitu státního rozpočtu, zákon o investičních pobídkách a tím i nárůst pracovních míst, valorizace penzí, porodné na druhé dítě, zrušení zdravotnických poplatků, zvýšení minimální mzdy a i schválení zákona o státní službě. Na základě výše uvedených schválených bodů nejen programu ČSSD ale i koaliční smlouvy se domnívám, že ideologie a program ČSSD je plněn a strana se neodklonila od levicové politiky v rámci českého stranického systému (Vláda 2016).

Rozhovory se zainteresovanými politiky ČSSD⁷ mi pomohly si udělat názor na postavení a hodnocení současné ČSSD. Zajímá mě se o to, jestli dle jejich názoru plní strana svůj volební program až už na krajské, státní a nadnárodní úrovni a jestli neustupuje ze své pozice levicové strany. Např. nejmenovaný senátor si myslí, že strana svůj program plní a svým koaličním partnerům neustupuje. Na otázku, zda je strana levicová mi odpověděl, že spíše než levicová se zaměřuje na oslovení levicově smýšlejících voličů. Zajímavé byly také informace od europoslance ČSSD, který plnění programu na nadnárodní úrovni potvrdil např. hlasováním poslanců na půdě Evropského parlamentu, kde dle usnesení ČSSD všichni europoslanci zvolení za tuto stranu hlasovali proti kvótám na přerozdělení migrantů, čímž podpořili postoje vlády

⁷ Následující data byla získána prostřednictvím rozhovorů se zainteresovanými aktéry, kteří se pohybují na lokální, státní a nadnárodní politické úrovni. A z důvodů etiky práce s respondenty, a po konzultaci s vedoucím práce, jsem se rozhodl je plně anonymizovat.

České republiky na půdě Evropského parlamentu. Také jsem se zajímal o regionální politiku a postoje ČSSD v Karlovarském kraji, kde od roku 2012 přesto, že ve volbách zvítězila KSČM, hejtmana měla ČSSD a právě tyto dvě strany tvořily krajskou koalici až do poloviny volebního období. Poté nastaly velké problémy a ČSSD opustila tuto koalici a nově ji vytvořila s pravicovými subjekty, včetně ODS a TOP 09. Ptal jsem se, jak je možné, že s ideově blízkou KSČM se ČSSD rozešla a s naprosto ideově odlišnými stranami se dohodla na nové koalici? Náměstek hejtmana mi odpověděl, že s KSČM se dále domluvit nešlo, protože by ČSSD musela stále více ustupovat ze svého programu a naopak její program se lépe prosazuje v současné krajské koalici s ideově odlišnými partnery, což je pro mě zajímavý poznatek a jen mi utvrzuje v tom, že pro ČSSD je prioritou prosazovat svůj program, a i když ideově je sice blízká s KSČM, tak spolupracovat s ní je pro ČSSD zrádné. Všichni výše zainteresovaní politici ČSSD v různých patrech politiky se shodli na tom, že ČSSD plní svůj program a má velký koaliční potenciál pro ostatní demokratické strany, což dokládají různé koalice vytvořené nejen v České republice, ale i v Evropském parlamentu.

Současná ČSSD dle mého názoru a zjištěných informací dokázala od počátku vlády Bohuslava Sobotky plnit svůj program a ideologii. Nenechala se více ovlivnit programy svých koaličních partnerů. Současná vláda neprodělala za dobu svého působení větší výkyvy, působí jako celek jednotně a nejen na vládní úrovni, ale i např. v krajských koalicích prosazuje svoji politiku i za cenu ideově odlišných koalic. Jestli toto mé tvrzení opírající se o výše uvedené zdroje je správné, to potvrdí nebo vyvrátí občané této země při dalších volbách nejen do Poslanecké sněmovny.

6. Závěr

Historie sociální demokracie je nedílnou součástí vývoje dělnického hnutí na našem území od poloviny 19. století až po současnost. Dělníci vždy tvořili pevný základ každé společnosti, čelili stále většímu tlaku buržoazie, sdružovali se ve spolky a bojovali tak proti útlaku ze strany zaměstnavatelů. Ideologie marxismu a socialismu

měly vnést do povědomí dělnické třídy možnosti a nástroje, jak dosáhnout lepších podmínek v rámci společnosti. Byla to kritická reakce na kapitalismus a ideologie podporující buržoazii – především konzervatismus a liberalismus. Sociální demokracie na našem území nejprve byla součástí celorakouské sociální demokracie a byla výrazně pod jejím vlivem. Otázka národní identity se postupem času stávala hlavním tématem a hájení zájmu dělnické třídy bylo často až druhořadé. Sociální demokraté v českých zemích převzali ideologii od německé a rakouské sociální demokracie. Boj za samostatnost a všeobecné volební právo na přelomu 19. a 20. století vyvolal v rámci sociální demokracie první neshody, které ale nepřinesly výrazné odklonění od původní ideologie hájení zájmu dělnické třídy a boje za vlastenectví. Zcela jistě negativní byl pro sociální demokracii rok 1917 a počátek vlivu Bohumíra Šmerala vedoucí v roce 1921 k založení KSČ. Zpočátku to vypadalo na budoucí větší spolupráci obou stran, ale to se v roce 1930 vyvrátilo programem Josefa Stivína a ideologie sociální demokracie se jasně vymezila proti násilí jako prostředku v boji za práva dělnické třídy. Do konce druhé světové války se ideologie neměnila a zásadní změna přišla v poválečném období. Strana se stala součástí všech vlád až do roku 1948 a musela často ideologii přizpůsobit ostatním koaličním partnerům, především KSČ. Určité naděje na navrácení se k původní ideologii a vymanění se z vlivu bylo zvolení Bohumila Laušmana předsedou strany, ale ten byl brzy odstaven a po roztržkách ve straně byla v roce 1948 násilně spojena s KSČ. Exilové křídlo neuznávalo toto spojení a neustále se snažilo podporovat ilegálně pád komunismu v Československu. Po obnovení v roce 1989 se původní ideologii snažilo nové vedení sociální demokracie prosazovat, ale bylo to velmi těžké. Jestli byla zastáncem dělnické třídy a střední třídy společnosti se můžeme jen domnívat. V letech 1993 až 2001, kdy byl předsedou Miloš Zeman, byla často buď nekoaličně spojena se zcela ideově odlišnou ODS a buď umožnila vládnutí této pravicové strany, nebo vládla za její podpory. Období předsednictví Vladimíra Špidly bylo z pohledu historie krátké. Byl to nejen v očích spolustraníků, ale mnohdy i veřejnosti slabý předseda. Po volbách v roce 2002 vytvořil těsnou koalici se stranami ideově odlišnými. Nespojil se s KSČM a nehledal u ní ani nějakou podporu. Stanislav Gross pokračoval jako předseda této vlády, ale jeho

skandál s nákupem bytu ho donutil opustit pozici předsedy vlády a jeho místo zaujal Jiří Paroubek. Ten dle mého názoru posunul stranu ještě více doleva a jednoznačně se vymezil proti pravicové politice negativní kampaní. Volební výsledek v roce 2006 skončil patem a v povolebních vyjednáváních ČSSD neslevila ze svých postojů a hájila svůj program i za cenu, že nebude vládní stranou, což se nakonec díky zradě dvou poslanců z jejích řad stalo. Volby v roce 2010 sice ČSSD vyhrála, ale pravicové strany dosáhly většiny a Jiří Paroubek reagoval svojí rezignací a později předsedou ČSSD byl zvolen Bohuslav Sobotka. Ten dokázal v roce 2013 volby vyhrát a vytvořit koaliční vládu, ve které jsou program a ideologie ČSSD plněny na základě koaliční smlouvy, ze které je toto mé tvrzení patrné. Dle mého názoru a zároveň odpovědí na první výzkumnou otázku je, že od počátku svého založení až do roku 2013 hájila sociální demokracie zájmy té nižší nebo střední třídy, nikdy nebyla stranou buržoazie a podnikatelů a v očích veřejnosti byla častěji vnímána jako levicová strana. Hlavním bodem práce bylo zkoumání období od roku 2002 do roku 2013, a jak jednotlivé volby ovlivnily program strany. Jednotlivé volební programy měly odlišné některé body, které bylo z pohledu ČSSD nutné aktuálně prosadit. V roce 2002 a 2006 vstupovala ČSSD do voleb jako vládní strana a tudíž nemohla kritizovat své vládní období, ale naopak musela voličům předkládat prosazené body předchozích svých programů a vysvětlovat, proč se také některé body neprosadily. V roce 2010 a 2013 se více zaměřila na kritiku pravicových vlád a jako opoziční strana nabízela změnu v podobě volebního programu. Všechny volební programy vycházely z původní ideologie sociální demokracie a jejich obsahem bylo zachování sociálního státu, jistot pro všechny občany v oblasti zdravotnictví, školství, podpora zaměstnanosti a bezpečnosti. Domnívám se a odpovědí na druhou výzkumnou otázku práce je, že zásadně jakékoliv volby v tomto období nezměnily program a ideologii strany. I když ČSSD vládla po volbách v roce 1998 díky opoziční smlouvě s ODS, po volbách v roce 2002 byla v koalici s US – DEU, na krajské úrovni tvořila koalice jak s pravicovými stranami, tak i s KSČM, v rámci českého stranického systému je to strana dle mého názoru levicová orientující se na střední a nižší třídu společnosti. Současná ČSSD již není stranou dělnické třídy, jako tomu bylo v počátcích jejího vývoje, ale lze ji uchopit jako

stranu zastupující práva zaměstnanců. Od dřívějšího jednoznačného vymezení proti kapitalismu se v současnosti posunula ve své ideologii k podpoře tzv. regulovaného kapitalismu a sociálně – tržnímu hospodářství. Pojem sociální stát je pro sociální demokracii zásadní v ideologii od založení až po současnost. Na základě i těchto zjištěných faktů během psaní této práce a zároveň odpovědí na třetí výzkumnou otázku je, že ČSSD patří mezi levicové politické strany.

Seznam zdrojů:

Balík, Stanislav a kol. (2014). *Krajské volby 2012* (Praha: MPÚ).

Balík, Stanislav – Hloušek, Vít a kol. (2003). *Politický systém českých zemí 1848 – 1989* (Brno: Masarykova univerzita).

Cabada, Ladislav – Šanc, David (2005). *Český stranický systém ve 20. století* (Plzeň: Čeněk).

Čaloud, Dalibor – Foltýn, Tomáš a kol. (2006). *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).

ČSSD (2016). *Oficiální internetová stránka* (www.cssd.cz, 24. 03. 2016).

ČTK (2016). Důvěra členům vlády – leden 2016. *protext.cz* (<http://www.protext.cz/zprava.php?id=24392>, 05. 03. 2016).

E15 (2016). Sobotka dostal od Zemana pověření k sestavení vlády. *E15. cz* (<http://zpravy.e15.cz/domaci/politika/sobotka-dostal-od-zemana-povereni-k-sestaveni-vlady-1040053>, 04. 03. 2016).

Fiala, Petr – Strmiska, Maxmilián (2009). *Teorie politických stran* (Praha: Barrister a Principal).

1 Fiala, Petr (2002). Komentář: Parlamentní volby 2002: předběžná analýza. *revuepolitika.cz* (<http://www.revuepolitika.cz/clanky/972/komentar-parlamentni-volby-2002-predbezna-analyza>, 24. 02. 2016).

Franklová, Zoja (2005). *Bludné cesty sociální demokracie* (Praha: Prostor).

Heywood, Andrew (1994). *Politické ideologie* (Praha: Victorie Publishing).

Historie ČSSD (2016). *Oficiální internetová strana* (www.historiecssd.cz, 24. 03. 2016).

Hrubec – Bárta (2006). *Dějiny českého a československého sociálnědemokratického hnutí* (Praha: Doplněk).

Kopecký, Josef – Jiříčka, Jan (2013). Zeman rozpustil sněmovnu. *Idnes.cz* http://zpravy.idnes.cz/prezident-zeman-podepsal-rozpusteni-snemovny-fle-domaci.aspx?c=A130828_093008_domaci_kop, sněmovnu *Idnes.cz* (http://zpravy.idnes.cz/prezident-zeman-podepsal-rozpusteni-snemovny-fle-domaci.aspx?c=A130828_093008_domaci_kop, 28. 02. 2016).

Kopeček, Lubomír (2003). Česká strana sociálně demokratická – Jak se dostat k moci. *Politologickycasopis.cz* (<http://www.politologickycasopis.cz/userfiles/file/2003/1/2003-1-11>, 11. 02. 2016).

Levine, Andrew (2003). *A Future for Marxism?* (London: Pluto Press).

Lidovky (2010). Poslední předvolební průzkum: levice ztrácí, většinu by neměla. *Lidovky.cz* (http://www.lidovky.cz/posledni-predvolebni-pruzkum-levice-ztraci-vetsinu-by-nemela-p6b-/zpravy-domov.aspx?c=A100524_085131_ln_domov_mev, 28. 02. 2016).

Lidovky (2014). Česko má nového premiéra. *Lidovky.cz* (http://www.lidovky.cz/cesko-ma-premiera-zeman-jmenoval-sobotku-predsedou-vlady-pz6-/zpravy-domov.aspx?c=A140117_151104_ln_domov_hm, 05. 03. 2016).

Matušková, Anna (2005). Volební kampaně. In: Balík, Stanislav a kol. *Volby do poslanecké sněmovny 2010* (Brno: CDK).

Mlejnek, Jiří (2006). Od konkurence ke spolupráci?. In: Balík, Stanislav – Hloušková, Kateřina a kol. *Dusivé objetí* (Brno: CDK).

Naxera, Norbert (2006). Povolební vyjednávání v roce 2006. *ePolis.cz* (<http://www.e-polis.cz/clanek/povolebni-vyjednavani-v-roce-2006.html>, 26. 02. 2016).

Padgett, Stephen – Paterson, William (1991). *A History of Social Democracy in Postwar Europe* (London: UK Limited).

Parlamentní listy (2014). Jmenování vlády. *Parlamentnilisty.cz* (<http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Jmenovani-vlady-Mynar-chyboval-pri-cteni-jmen-ministru-Zeman-ztrapnil-Sobotku-301801>, 05. 03. 2016).

Paroubek, Jiří (2011). *Plnou parou v politice* (Praha: Prostor).

Patria (2015). Sobotka povede jednání o vládě a chce odchod „pučistů“. *Patria.cz* (<http://www.patria.cz/zpravodajstvi/2478184/sobotka-povede-jednani-o-vlade-a-chce-odchod-pucistu-moodys-varuje-pred-novymi-volbami.html>, 29. 02. 2016).

Pehe, Jiří (2005). *Bludné cesty sociální demokracie* (Praha: Prostor).

Pernes, Jiří (2006). Vztahy ČSSD a KSČ v době třetí republiky. In: Balík, Stanislav – Hloušková, Kateřina a kol. *Dusivé objetí* (Brno: CDK).

Polášek, Martin (2013). *Revizionisté, progresivisté a tradicionalisté: Programové debaty v Československé sociální demokracii v letech 1924 – 1938* (Praha: Univerzita Karlova).

Prokš Pavel (1999). *Československá sociálně – demokratická strana dělnická* (Praha: Historický ústav).

Pšeja, Pavel (2003). Strana na rozcestí? ČSSD a volby do Poslanecké sněmovny v roce 2002. In: Linek, *Volby do poslanecké sněmovny 2002* (Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR).

Tomeš, Josef (2013). *Průkopníci a pokračovatelé. Osobnosti v dějinách české sociální demokracie* (Praha: Cíl).

Válková, Hana (2012). *Idnes.cz* (http://zpravy.idnes.cz/strana-peake-se-jmenuje-lidem-dj0-/domaci.aspx?c=A120503_135637_domaci_hv, 28. 02. 2016).

Vláda (2016). *Oficiální internetová stránka* (www.vlada.cz, 24. 03. 2016).

Volby (2016). *Oficiální internetová stránka* (www.volby.cz, 24. 03. 2016).

Volf, Miloslav (1947). *Naše dělnické hnutí v minulosti* (Praha: Práce).

Žantovský, Petr (2012). *Zpověď informovaného optimisty* (Praha: ČAS).

9. Resumé

My bachelor's thesis focuses on the ideology and the ideological basis of Czech Social Democratic Party (ČSSD), its changes and development responding to the landmarks in our history. The main point of this work is the research of the period between the years 2002 and 2013.

The first question is how the political party ideology has changed since the beginning up to now. On the basis of the discovered facts I got to the opinion that since the very beginning in 2013 the social democracy has always defended the needs of the low and the middle class, has never been the party of bourgeoisie or businessmen and in the public eyes it has always been taken as a left – wing party.

The second question, a very crucial one, is how the elections between the years 2002 and 2013 influenced the whole political platform of this political party. Although ČSSD political party created the minority government supported by ODS on the basis of the opposition contract, afterwards it created the government coalition with the middle right – wing parties, was caught up in the opposition and finally ended up as a leader party in the government itself and also in the opposition while its ideology and program has never changed. In the management there have been altogether four main leaders. Each of them had different views on the control and running of the political party itself, on the after – election actions, e.g. with whom to form a coalition, with whom not.

The third question of my thesis is related to the topic of the position of ČSSD within the Czech political system in general. In my opinion ČSSD is the left – wing party as this party has been taken the term „welfare state” as principal since the very beginning when it stood it up against capitalism. Nowadays this political party supports the so – called regulated capitalism and the social – market economy. Previously ČSSD defended the rights of the working class, nowadays it is the rights of the employees at all levels.